

JUVENTUTE.

ORATIO

Habita in Comitiiis

OXONIENSIBUS

AB

EDUARDO LITTLETONO,

Rhetorices Professore,

Academice postmodum Procuratore;

Collegii Omnium Animarum Socio:

Non soli judicant qui malignè legunt. Plin.

LONDINI:

Printed and Sold by The Newburgh ad insignem Globi deaurati in
Curia D. Pauli. MDCLXXXIX.

DE
JUVENITUTE

ORATIO

habita in Comitibus
OXONIENSIBUS

EDUARDO PRINCIPALI

Propositorum: Prohibitorum
Academice potestatis Prohibitorum
Collegii Cantuariensis Sociis

Non solum in iudicio sed in multis aliis

LOVATIA

Prostant apud Theobaldum ad insigne Globi Germani in
Comitibus D. Phil. MDCLXXXIX

Illustri Scholæ WESTMONASTERIENSI

Ubi *Pueriles* per annos
Elementa bonarum Literarum hausi.
Ex quâ Scholâ, (quod olim de alterâ)
Tanquam ex Equo Trojano, innumeri Heroes prodierunt.

Nobilissimo OMNIUM ANIMARUM *Collegio*

In celeberrimâ Academiâ Oxoniensi:
(Collegium Nobilium appellavit Magnus ille *Grotius* :)
Ubi pro Ingenii modulo, variâ animum Doctrinâ
Per spatia *Juventutis* excolui.

Honoratissimæ Societati LINCOLNIENS *Hospitii*

In Inclytâ Civitate Londinensi:
Ubi *Virili* ac maturâ ætate, Legum Anglicarum
(Omnium reverâ quæ unquam aut usquam præstantissimarum
Studiis incubui.

Florentissimæ Insulæ BARBADIENS in Oceano Americano:

(Totius Orbis feracissimæ atque amœnissimæ,
Incolis generosissimis refertissimæ :)
Ubi ætate in *Senium* vergente, easdem *Leges*
Judex administravi.

Hoc meum de *JUVENTUTE* Opusculum
Post multos annos nunc denuò excusum;
Submisè Dico & Dedico.

Illustratio Scholae Westmonasteriensis

Ubi praeferunt per annos
etiam in hunc locum
etiam in hunc locum
etiam in hunc locum

Westmonasterii
Collegii

In ecclesia huius Academiae Oxoniensis
Collegium huiusmodi appellatur Magnum the Oxoniae
Hoc est nomen huiusmodi et nomen Collegii
per hanc praesentationem

Honorarium Societatis Lincolniensis
Huiusmodi

In Institutio Civitate Londinensi
Ibi vult de manu eius, Regem Anglicanum
Quoniam hoc est nomen huiusmodi praesentationem
Societatis huiusmodi

Florissimum Institutio Barabadiensis
in Oceano Americano

(Totius Orbis terrarum etiam americanae)
Incolis generalissimum terrarum
Ibi nunc in Civitate virginiae, videlicet in Regia
Iudex administravit

Hoc nomen de Civitate Opulenta
Sed multos annos nunc deinde excusant
Submissis Dico de Dedico

D E

J U V E N T U T E.

OPUS AGGREDIOR, Auditores ornatissimi, nec vobis utique nec mihi dissentaneum, dum Adolescentiam, apud Adolescentes, ipse adhuc Adolefcens describo. Sed nec à Munere meo declinaturus videor. Dicendi Artem trado: vel ut loquar modestius, tracto. in quâ hoc Caput est, & maximè spectandum, ut Orator personam induat sibi congruentem; simulq; ad Auditorum affectus & mores orationem accommodet. Cùm igitur aliud juvenes, aliud senes, & dicentes deceat, & audientes delectet ac moveat; manifestum est, neminem perorare aptè & efficaciter posse, nisi utramque Ætatem accuratè noverit.

Varias Ætatum divisiones, quæ apud Medicos, & Jurisconsultos, & Philologos occurrunt, nolo recensere. tum quia fccas disquisitiones sponte prætermitto; simul patientiæ vestræ consulens, nimium aliàs fatigandæ. Rhetores, *Aristotele* duce, tres tantum Ætates agnoscunt; juvenilem, virilem, & senilem. Ex his Adolescentiam delegi, hujusce Dissertationis materiam. Mediam ætatem omittere decrevi: ut quæ nihil penè singulare in se continet; & tantum componitur ex refractis virtutibus aut vitiis utriusque Extremi. De Senectute necesse est multa dicere: non ipsius, sed Juventutis gratiâ.

nempe

nempe ut contraria contrariis clariora reddantur.

IGITUR JUVENTUS primo se loco considerandam præbet secundum Facultates animæ. Harum tres numerantur; Memoria, Judicium, Ingenium. Memoriam pertinacem felicitatem maximè in juvenibus vigere, etiam *Cicero* fatetur senectutis *Patronus*. Nec sanè in ullam animi, vel ferè corporis partem, debilitas ingravescentium annorum citius incurrit. Satis constat, *Livium* in suâ Historiâ non mediocriter obliviosum esse. Quod ut moli rerum ex parte, ita ex parte senectuti Auctoris, ejus Commentator haud ignobilis (& ipse annosus) imputat. *Seneca* pater, memoriâ (dum ætas fuit) non ad usum modò, verum etiam ad miraculum instructus, queritur eam jam senex precariò parere. Sed quid ego in singulis moror, cum res sit penè de omnibus manifesta? Proditum certè est de *Simonide* & *Apollo-nio Tyanéo*, ut rarum quidpiam ac singulare, quòd hæc iis facultas illæsa & integra ad ultimam senectutem duraverit. Res tamen duas grandævus rarò obliviscitur; pecunias nempe, & injurias. Cætera eadem fidelitate non retinet; & præsertim recens impressa: sed ut maximè laudat, sic optimè meminit, quæ dicta aut facta sunt se juvene. Nam quemadmodum nonnullis accidit, ut longè posita lat commodè discernant, & tamen ad propinqua cæcutiant: ita provectiores veterum reminiscuntur, in novis vacillant & labant. Scilicet Mens senilis, multiplici rerum complexu jam gravida, aliarum imaginum superfoetationem respuit. Quæ cum in iacuos recessus, utpote præoccupatos, recipi non possint;

possint; in summo fluitant, ideoque facillè excidunt.

SED quantum in Recordando valent juvenes, tantum in Judicando deficere videntur. Hoc partim ab eorum inscitia provenit. Etenim quò plura scimus, eò de singulis meliùs judicamus: Jure autem præsumitur non multa nôsse, qui paucos annos numerat. Deinde cùm ad Judicium requiratur sapiens animi mora, quid ab illis expectari potest, qui ut plurimum nec sapientiam habent, nec moram ferunt? Eodem pertinere Adolescentiæ humiditatem, jam antè à pluribus observatum est. Nec magis enim Memoria in humido, quàm Judicium in sicco habitat. Hoc igitur sibi vendicat seniorum cana maturitas. Nam Judicium, Crocodili instar, nunquam crescere definit: & quælibet dies, quemadmodum ætati, ita etiam huic parti Mentis, videtur aliquid addere. Est genus hominum, qui judicium profitentur: & ab eodem nomen habent. ut planiùs dicam, *Critici* vocantur. In horum autem numerum ut admittaris, præter doctrinam & superbiam, etiam ætas requiritur. Itaque non nemo ex *Glarean. Si-* iis objicit adversario judicium juvenile: & sibi vide-*gonio.* tur satis convitiolum hoc uno verbo cumulasse. Al-*Lipsius.* ter (atque idem doctissimus) legem *Annariam* super hac re statuendam censet. Ne videlicet quisquam ad librorum explicationem, aut emendationem, aut censuram accedat, donec definitum aliquod annorum spatium, neque id exiguum, adimpleverit. Nam quod ad juvenes attinet, eos omnia turbare ac miscere imperitiâ & audaciâ. Etenim ad eorum *απειρία* hoc etiam accedit, quòd quantumvis ab hac parte destituantur, tamen se credunt abundare.

DE JUVENITUTE.

Neque enim res est quotidianæ facilitatis, hanc confessionem cuiquam exprimere, se judicio præditum non esse. Nimis divitiarum multi habent, satis nulli: nimis judicii nulli habent, & tamen omnes satis. Ut hæc facultas ponenda videatur in illo genere bonorum, ex quibus, mirâ benignitate Naturæ, unicuique quod sufficit datum est. Sed quamlibet sibi ad præsens placeant Adolescentes, longè aliter sentient cùm ad senectutem pervenerint. Tunc enim præteritorum annorum caliginem unusquisque deprehendet: mirabiturque in tantos se errores incidere potuisse. Vos juvenes, Auditores mei, de omnibus quæ legitis quæque auditis, optimè vobis videmini judicare. Nec mirum: quoto enim cuique judicium suum displicet? Sed animo tandem per longam experientiam limato & subacto; multa probaturi estis quæ nunc contemnitis, & quæ laudatis damnabitis.

RESTAT tertia facultas, Ingenium scilicet; & in hoc Juventus unicè dominatur. Et sane quidem meritò: cùm celeres, & alacres, & audaces, fervidos quoque & temerarios animi motus, illa habeat, illud poscat. Contrà Senectus, vividam indolem sensim carpens, non magis oculorum aciem, quàm ingenii acumen retundit; & sanguini atque animo parilem torporem insinuat. Hujus rei experimentum in *Cornelio Tacito* videre est. In cujus Annalibus Characterem deprehendimus jejunum & *ξηρόκαρόληλον* in Historiis florida magis & diffusa omnia, & lætiore succo exuberantia. quia nempe istas junior composuit, illos ætate provectiori. Nam licet, quoad res gestas & vulgarem dis-

positio-

DE JUVENUTE.

5

positionem, Annales præcedant ; Historias tamen prius fuisse scriptas, ex ipso Auctore colligitur.

Sed præcipuè in Poesi eminet juvenilis Ingenii prærogativa. Nam videlicet ut lusciniæ Juventutis anni, sic homines ætatis Vere, dulcius modulantur : & juvenis *Apollo*, Musæque juvenulæ, fastidiunt senes cultores. Nimis frigida est ista ætas, & nimis compos sui, quàm ut ad justum calorem insurgat; aut admittat illam admirabilem dementiam, quæ vates lectoribus tam ambitiosè commendat. Accedit rei familiaris profunda negligentia : quæ raro in senes, semper in Poetas cadit: quibus utique solenne est, opes nec habere, & contemnere. Ita immunes à paupertatis sensu, & divitiarum tumultu, amœnis laboribus vacant. Nam frustra Parnassi subeunt clivum, quos amara curarum frangunt ; & quorum cogitationes, ad sidera nitentes, viles mortalitatis sollicitudines deducunt ad terram. Adde quod hæc ætas, ad amores proclivis, etiam hoc nomine Poetices laudem ac lauream senectuti præripit. Nulli enim ad pangenda carmina magis facti, quàm amatores. quos juvat sua gaudia, ac vota, etiam dolores, iramque, & metus, non nisi numeris fateri. Adeò hæc tria arctissimâ viciniâ se invicem contingunt, amare, & furere, & versus facere. Benè convenit insanæ amicitiae eloquentia insana.

Verùm ut fallar fortasse in assignatione causarum, certè de effectu constat : videlicet, adolescentum ingenia ad Poesin aptiora esse. *Claudiani* Nilus & Magnes, cum aliquot Epistolis, ideò putantur à sene & effœto composita, quia non assurgunt ad

cæte-

cæterorum felicitatem. *Virgilius*, in senium aliquantulum vergens, Virum & Arma cecinit. Et eventum habuit ætati consentaneum. Nam judicium in eo nusquam culpes, ingenium aliquando desideres. *Minori spiritu Martialis* jam vetulus bonorum Principum laudes implet, quàm immanissimi Tyranni, dum vigeret ætas, etiam vitia consecraverat. Postrema quoque *Nasonis* opera manifestè languent & jacent. quod tamen minùs mirare si reputaveris, ejus jam animum non senectutem modò, sed exilii calamitates infregisse. Duo maxima bella, Punicum & Civile, celebraverunt totidem Poetæ sat noti, *Silius* & *Lucanus*. Quorum alter juvenis admodum; alter propemodum capularis. Nec magis ætate, quàm ingenio dispares. *Scaliger*, *Lucani* hostis, licèt alia neget omnia, ei tamen concedit ingenium plusquàm poeticum. adeò videtur non Parnassum modò, sed ipsum Pegasus ascendisse. De *Silio* sententiam *Secundi* nemo eruditorum, quod sciam, improbavit. *Carmina*, inquit, scribebat majore curâ quàm ingenio. Ut utramque rem breviter complectar, *Annei* stylus planè adolescenturitur, *Italici* senectutem fatetur. Ingenium *Homeri* fortasse ambigeretur utrum mortale esset, nisi sentiret senectutis damna. In *Iliade* quidem totas eloquentiæ vires explicuit. scias eam *παρὰ τὸν δῆλον* in ipso flore & vigore ætatis. *Ulyssæa*, ut posterius scripta est, ita est illi alteri nullatenus comparanda. Non idem ardor est, non ea sublimitas, nec tanta concitatio, nec tam magnificus furor. Ut facile appareat, Poetam consenescere. tantò tenuior, atque angustior fluit; & ut major aliis, ita seipso minor.

minor. Deterius adhuc aliquid haud dubiè daturus, si Literas tertio percurrisset. Sic fessa Mater imbecilliores partus edit. Sic emeritus Pugil pristinum robur requirit. Minusque validos experimur radios Solis in Occasum ruentis.

ET QUOMODO se habeat Juventus ad animæ facultates, hætenus ostendi. Procedo ad quasdam Utilitates & Incommoda, quæ hanc ætatem exoriant aut premunt. *Quasdam* dixi. nam earum perfectam enumerationem expectari veto. Neq; enim semper contingit, ut materiæ verba adæquantur; sed discant aliquando Res tractari, non ut ipsæ postulant, sed quomodo Auctor velit, aut etiam possit.

Inter Incommoda (nam ab iis incipiam) primum locum obtinet Prodigalitas. Quo vitio laborant improvidi adolescentes, quia nondum experti sunt quàm gravis sit inopia, aut quàm difficilis divitiarum acquisitio. Nam cum nihil non audeant sperare, Opum jacturam haud ægrè ferunt; quas, quandoque ipsis libuerit, facile reparabiles arbitrantur. Porro cum eorum Mentibus quotidie obversentur lætarum rerum imagines, istarum curarum anxietati & molestiæ nec aditum nec locum relinquunt: easque penitus excludunt atque ablegant. Nec proinde sustinentes in futurum consulere, abunde putant si præsentibus fruuntur. Ita fortunas suas intervertere festinant, atq; omnibus modis profligant ac vexant. ignari interea quantum contemptum subeant, apud omnes cum nummos profuderint, apud prudentes etiam dum profundunt. Proh stolidam ætatem ac vanam! Ergo credibile est ullos
morta-

mortalium eò vecordiæ pervenire, ut Pecuniam oneri miseriæque habeant? illam Pecuniam, quæ obscuros clarescere jubet, & stultos sapere; quæ Orbem Terrarum temperat; quæ omnes Artes, & omnes Virtutes, creditur una comprehendere. Sed benè cum istis Ganeonibus, actum dicerem, si solâ ineptiâ peccarent, & tantum essent ridiculi. Verùm experimur, magnos sumptus non fieri sine magnis vitiis: quorum tam tetrum agmen prodigalitatem stipat, ut ipsa minimum malorum videatur, quæ secum circumfert. Atque hinc demùm illa dira necessitas, vel perferendi turpem & pudendam egestatem; vel quod per flagitia consumserunt, per scelera supplendi.

Ut verò privatim exitiabilis est hæc labes, sic quoque in commune damnosa. Nam ex luxu & mendicitate singulorum necesse est Publicum decoquere. Hinc Sumptuariæ Leges ubique gentium toties latæ: quæ quamvis ut plurimum rursus exolverint prævalescençe luxuriâ, quid tamen hac in re senserint earum prudentissimi conditores, satis ostendunt. Leges tamen nostras in hac parte aliquantum laxas queror: tum quia juvenes ad plenam Bonorum administrationem admittunt, quadriennio maturiùs quàm per Jura *Cæsarea* liceret; tum maximè quòd semel admissos nullo dein fræno ab insanis profusionibus coercent, nec Curatores Nepotibus assignant. quos ideò, cùm primus eos & vicesimus annus libertatis admonuit, cernimus & miseremur (nam cohibere non possumus) impune pereuntes.

Sed nunquam perniciosius grassatur ista perdendi libido, quam cùm in Principem inciderit. Principem, inquam, juvenem: hos enim potissimum fatigat: neque est alia res ulla, quæ adolescentum regimen magis infamet. Qui sæpe, cùm in Solium primum ascenderint, nihil antiquius ducunt, quàm opes à Decessoribus congestas dissipare & prodigere. Ex multis, qui hoc fecerint, tres tantum sufficiat nominasse; *Caligulam* nempe Imperatorem, *Henricum* secundum Galliarum Regem, *Henricum octavum* nostrum. Sanè autem durante profusione, & *Ærario* nondum exhausto, nihil est ejusmodi Regum Aulis lætius. Sed ubi ad fundum pervenerint, (quod etiam citius quàm speraverant plerumque contingit;) errores adolescentiæ postmodum luunt, in difficultates incredibiles conjecti. nimisque veram approbant illam *Ciceronis* sententiam immortalem; *Maximus in republicâ nodus est, inopia rei pecuniariæ.*

EXCIPIIT Prodigalitatem Intemperantia, secundum Juventutis incommodum. quæ ut cupiditatibus omnis generis flagrat, & (juxta *Ennianum* illud) *cupida cupiens cupienter cupit*; sic præcipuo & actiore desiderio voluptates complectitur. Ita dispensante Naturæ (penè dixeram) invidiâ, ut ætatem vegetam ac vigentem, & ad quævis gerenda idoneam, tam insidiosa distinerent avocamenta, in quæ vires suas perperam effunderet. Voluptates verò quæ ad Tactum pertinent, maximè in juvenibus dominari, senes cum supercilio notant. Iis suffragantur veteres Comædi: à quibus rarò adolescens sine scortillo inducitur. Et sanè fatendum opinor, quod

inficiari non possumus. Vos, Juvenes, quibus nunc loquor, hanc culpam in se quisque agnoscitis, & conscio nutu videmini non negare. Quin si quis alius in vestra ætate nullas istius Mali sollicitationes sentit, (si modò sanus & integer;) eum ad Africam, monstrorum patriam, ablegandum judico.

Sed interim isti *poliocrotapbi* nolo ut sibi nimis valde placeant. nam nunquam impetrabunt, ut vel ipsos temperantes putem. Profectò intelligunt, quòd libido ut plurimum non gratis constat. Et proinde, pro suâ sapientiâ, delicias breves & fugitivas, & dum nascuntur pereuntes, non volunt tanti emere. Hoc si ex modicâ faciunt nummorum curâ, frugalitas est; si ex nimia, avaritia est: sed neutra harum virtutum est temperantia. Deinde, si verum excutimus, non illi à voluptatibus abstinere, sed illos voluptates refugiunt & dedignantur: nec persuaderi delicatulis potest tam malè habitare. Ideoque senes, quod ad hanc rem pertinet, ut sine excusatione peccant, ita nec laudem merentur si benè agant. Caprâ Novâ Carthagine, Puella longè formosissima *Scipioni* ex prædâ obtrigerat. quam juvenis (proh facinus!) juvenis victor, indelibatam sponso reddidit. Pulchrum in *Scipione* & eximium hoc esse quis negat? Sed quid si *Fabius Maximus* idem fecisset? num & ille eandem habuisset castimoniam gloriam? Peponem habet loco cordis quisquis ita sentit. Absit hæc à Virtutibus contumelia, ut earum specie imponat impotentia peccandi; aut sperent inter res castas nominari, quos, jam effoctos & enerves, nulla exultantis sanguinis impatientia accendit.

Sed cum parum sit nolle quod nequeas, quid est quod nequeas velle? Sunt enim, si nescitis, qui cum nives in genis, in capite pruinas gerant, in pectore tamen foveant incendia. cumque eos nec castæ voluptates decere jam poterant, in vagas & illicitas prorumpunt: reclamante Naturâ, & invitâ Venere. Igitur grandævi hoc probrum à seipsis, ut volent, amoliantur: dum tamen sciant, vix inter ipsos Imperatores reperiri exempla monstrosiorum libidinum, quàm quas in Capreeni secessu senex *Tiberius* exercuit, & nimis apertè memorat *Tranquillus*.

Nescio quo pacto, juvenibus relictis, ad senectutem deflexit *Oratio*. Sed videlicet in hac materiâ elegi tractabiliorem partem. Et sicut in judiciis & foro facilius interdum est crimina transferre quàm defendere; idem mihi accidit de intemperantiâ differenti: qui tamen si juvenes excusare non potuerim, accusare senes potui. Cæterum non hæc idè in grandævos dicta sunt, ut lenocinaremur juvenili licentiæ. Falleris, adolescens, si tuam inde causam meliorem fieri putas. Scilicet senes huic tuo vitio, & quidem turpius, succumbunt. Succumbant licet turpius, hoc te nihil juvabit. Alieni enim aggravatio criminis tuum non imminuet. Tenuè est in flagitiis solatium, tantum decentius peccare. Contrà autem si decòris ratio habeatur, eos potissimum castitas decet, quos (si tamen ullos) lascivia deceret. Et quemadmodum *Murena* (apud *Tullium*) majorem in laudem cessit, quòd temperans etiam in Asiâ fuerat; non minus geminabit abstinentiæ meritum, qui inter ardores & illecebras juventæ, in hac veluti

Asiâ ætatis, nihil erubescendum admiserit. Sed de his satis, & ut vereor nimis.

TERTIUM Adolescentiæ malum, Credulitatem pono: non quasi vitium, ut vero facinore deformem, sed tanquam infortunium quod in optimum quemque incurrit. *Credulitas enim error est magis quam culpa*, ut ait Cicero. Utcunque multis calamitatibus infestat simplicem istam & candidam ætatem. Quam sæpè apertis viribus inconcussam, prodidit infelix fides.

Varia sunt autem causæ, quæ hanc in juvenibus facilitatem credendi generant. Verecundia impri-
mis se offert: frequenter enim fidem adhibent, non quòd consultum putant credere, sed quia pudet diffidere. Huc etiam pertinent eorum acerrima & vehementia desideria: Quod enim valdè volumus, faciliè credimus. Sed nec magis ardenter cupiunt, quàm improbè sperant: in iis autem quos iste affectus inflaverit & cæcaverit, cautelam frustra quæras. Insuper, in negotiis parum versati, & paucas perpeffi clades, promptiores hoc ipso ad credendum fiunt: nemo enim ab insidiis satis cavet, nisi qui in eas sæpiùs incidit. Sed omnium potentissimum est, Ingenium (ut supra innuebamus) simplex & minimè malitiosum. Sanè dum ex suâ integritate alios metiuntur, nec de moribus hominum satis iniquè sentiunt, circumscriptorum fraudibus patent.

Cæterùm inde non damna tantùm, verum etiam ignominiam accipiunt. Huic enim temerariæ fidei adolescentes plurimùm debent, quòd opinione imprudentiæ laborant. Nam quod primò facilitas
fuit,

fuit, ubi decipiaris stultitia vocatur. Contrà istius, quâ senes glorientur, sapientiæ, hæc magna pars est, quòd tam suspiciosi sunt; & secundùm illud *Ἐμπροσθεν*, Nemini credunt. Nimirum quàm fallax sit hominum genus, crebris experimentis edocti; & reputantes, quàm sæpè ipsi decepti fuerint, & quam sæpè deceperint.

Sed interim non est negandum, senes, dum ista faciunt, duplici malo circumveniri. Unum est, quòd homines ad insidias struendas (tantum abest ut cohibeant) irritant ultrò: & ut verè *Seneca*, dum falsos putant, faciunt; & fallere docent, dum timent falli. Alterum est, quòd suspiciones immodicæ, lege quadam talionis, plerumque in auctores recidunt; eosque vicissim suspectos reddunt. Nam alios omnes qui malos videri volunt, ipsi non optimi videntur. neque enim verisimile est, ut fraudum & versutiarum sint expertes, qui eas semper & ubique metuunt.

His tamen non obstantibus, juvenilis error à medio periculosius deflectit. Nam si eorum numerus ineatur, quos defectus cautionis, aut quos excessus perdiderit, *Vincet credula turba suspicacem*. Hi enim nonnunquam, & unus aut alter, & per circuitum: illi quotidie, & catervatim, & compendio pereunt. Felix, qui cursum sic temperare potuit, ut utrumque scopulum vitaret. Hoc autem demùm ut facias, oportet credulum videri, & non esse.

IN QUARTO loco Verecundia incedit; importunum malum & molestum: quæque ut plurimum nullos minùs decet, quàm quibus maximè ineest.

ineſt. Quod tamen intelligi volo non de ætatibus, ſed de perſonis hominum, ſive de ſingulis hominibus. Nam ætates quidem ſi ſpectes, contrà eſt. Cùm ſit enim Verecundia in ſenibus multò rarior, ita eſt non paulò ineptior. Jam verò in adoleſcentibus, quamvis habeatur à quibuſdam ſignum bonæ indolis, atque adeò Virtutis color; ſi tamen eam attentius conſideremus, deprehendetur multis modis incommoda. Hæc enim imprimis juvenes negotiis civilibus ineptos reddit. Nam iſta quidem firmitatem frontis deſiderant: quâ illi plerumque deſtituuntur, ſi non alias ob cauſas, ſaltem ob experientiæ defectum. Par enim eſt, & propemodum neceſſe, ut quis in illis rebus verecundetur & concidat, in quibus nondum exercitatus fuit. Sed nec minùs interim neceſſe eſt, omnem Auctoritatem (quàm magni in iſtis rebus momenti?) hoc inutili pudore prorfus deſtrui. Quis enim oratione movebitur, aut ſententiam ſequetur, quam ipſum auctorem puduit proferre? Quî ſperes ut aliis prudens videaris, ſi tibi ſtultus fueris? Nemo enim verecundari creditur ſine aliquâ ſtultitiæ conſcientiâ.

Hinc etiam perſæpè accidit, ut in conſilio ſalubri ac bono perſiſtere non poſſint; illudque ſibi quaſi ex manibus extorqueri ſinant; & cùm meliora videant probentque, deteriora tamen ſequantur. Videlicet aliorum opiniones atque ſermones nimium verentes, facile circumaguntur ad momenta popularis auræ. Res illuſtrari poterit exemplo contrario: *Quinti nimirum Fabii*. Qui, quòd impetum Pœni victoris ſtatuit cunctando frangere, nil magnum

magnum aut mirum fecit. potius enim mirandum est, quemquam aliter sensit. Sed quod invicto animo vultuque tot insultationes, provocationes, exprobrationes, rumores, contumelias, maledicta, dum incepto pertinaciter inhæret, perferre potuit; in hoc quidem meritò suspiciendus videtur: hoc nemo juvenis facere potuisset. Sed nec quilibet senex. Certè *Cn. Pompeium* (cùm mollioris esset frontis, istaque salutari impudentiâ destitutus) recordia suorum, & amara quædam dicteria, in prælium clademque ultimam præcipitem egerunt. Nempe illum (ut verba Ciceroniana usurpem) *pudor, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire.*

Verùm his dimissis, ad juvenes redeamus, malosque in illis pudoris effectus. Quoties adolescens insanis bibendi legibus ægrè & ingratis obtemperat, & primò flagitationibus sodalium, deinde vino succumbit; si vitia vero nomine signamus, non temulentus sed verecundus fuit. Cùm eundem video donationibus immensis aut ineptis nepotantem, non sponte, sed precibus expugnatum; hoc etiam verecundiæ imputo. Neque enim, quod est prodigi aut stulti, male dedit; sed, quod verecundi est, malè retinuit. Idem fidejussionis circumventus malo, dat poenas alienæ quidem luxuriæ, aut infortunii, aut desidiæ, suæ autem Verecundiæ. Quòd porrò immodico vestium sumptu rationes aggravat & facultates exhaurit, non ab alio sæpè fonte profluit quàm à superbâ verecundiâ. cùm scilicet erubescit inter æquales comparere cultu dispari. quod etiam ad servos, supellectilem, ædificia, convivia, atque

atque alia id genus extendi potest. Denique (ut rem paucis absolvam) quisquamne dubitabit vitiis ascribere affectum, propter quem facere honestè pudet? Atque utinam tanta malarum rerum esset, quàm Recti Bonique verecundia. Illa autem malefica est, perversa est, atque præpostera, per quam efficitur, ut revereamur homines plusquam DEUM.

SED NULLUM vitium adolescentibus fataliùs incumbit, quàm Inconstantia. Hæc cunctis eorum actionibus se immiscet. Amicos, priusquam delegerint, diligunt, ut eosdem pari festinatione deserant. In pace bellum, in bello pacem quærunt. Omnia, quibus aliquid inesse dulcedinis arbitrantur, ad instar Apum desultoriâ levitate libant. Quæ modò delicatè reliquerant, mox velut destituti desiderant. Nihil illis diu placet: in dies, in horas, in momenta mutantur; & novo consilio, tanquam novâ Dominâ, flagrant, pro vili habent quicquid antè conceperant. Scilicet eorum cupiditates, ut acres, sic etiam breves sunt; idque hanc ipsam ob causam, quia tam acres. Nam sicut in motu corporum, ita in affectibus animorum, constat violentiam & diuturnitatem habitare simul non posse. *Regius* ille *Juvenis* qui sororem rapuit, dein odio habuit, videtur coætaneorum indolis, & quàm sint in ceteris quoque rebus mutabiles, verum specimen dedisse. Adeò quod nunc impatienter ardent, postmodùm impensè averfantur; inter cupidinem & fastidium divisi. quantoque incitatiùs ad Objecta feruntur, (pilarum planè ritu in parietem projectarum); tantò longiùs ab iisdem resiliunt.

Et verò, ut rem ulterius prosequamur, quis ab iis constantiam exigat aut expectet, qui præcipiti potius impetu, quàm ratione aut consilio reguntur? Temeritatis pœnitentia comes: nec fieri potest, quin, qui nimium festinat, judicium atque decreta subinde mutet; & sit velut transfuga sui; & sine difficultate dimittat, quod sine deliberatione suscepit. Ut minimè proinde mirandum sit, si varietur quotidie juvenilis Voluntas, & in contrarium vertatur. Huc etiam accedit, quod pleraque bona, dum optantur, quàm cùm possidentur, speciosius nitent: apud imperitos nempe adolescentum animos. Qui miram sibi figurant felicitatem, in iis rebus, quas propius adnotas meritò contemnunt, & quarum vanitatem habendo discunt. Nec antè desinunt absentia mirari, quàm crebris frustrationibus elusi fuerint. Optimè enim experimentis docemur, quàm nihil sit in rebus humanis quod desideria nostra satiare, aut animum explere possit.

Sicut autem omnia juvenibus præstantiora vero, ita etiam facilia videntur. Nam cùm sint spei plenissimi, putant se quidvis nullo negotio consequi posse. Protinùs ergò, & sine morâ involant: nec carere diutius sustinent tam parabili bono. Verùm ubi paulum ingressi fuerint, insperatisque difficultatibus (ut fit) induti; primum ardorem properè deponunt: consultiusque putant rem omittere, & ad alia animum applicare. Igitur plerumque desistunt, cùm vixdum occœperint; & multa ac varia aggrediuntur non duraturâ sedulitate. Nam sanè si quàm acriter incipiunt, tam pertinaciter instarent, nihil iis impossibile videretur, aut etiam arduum

fore. Quid enim non ista vis efficeret, si in unum aliquid incumberet? Sed quoniam aliter se res habet, magnis conatibus laboribusque parùm promovent; & dum omnia faciunt, nihil agunt. Nec mirum si tenui alveo fluant eorum molimina, in tot rivos distracta. *Pyrrhum* Epirotarum Regem pauca Regna subegisse legimus, quia tam multa tentavit. eodem modo adolescentes, dum tot consilia suscipiunt, & nulla satis prosequuntur, sæpenumerò optimæ spei principia exitu inani aut luctuoso corrumpunt.

ATQUE HÆC sufficiant de Malis Adolescentiæ: quorum uberiores Catalogum dare potuissem, nisi ad ejusdem Commoda properassem. Salve Ætatum pulcherrima, salve amabilis. In tuas laudes quid primum aut summum dicam? Omnibus bonis (quæ quidem externa sunt) tu sola & una præponderas. Optent alii honores; optent Regna, & montes auri. Mihi autem perpetuâ contingat adolescentiâ florere. Nihil aliud requiro, nihil amplius posco: & modò in hac re Natura annuerit, in ceteris Fortunam contemno. Unicam hanc Optionem habere mallet, quàm Dictaturas & Consulatus, quàm mille Victorias, quàm Orientis aromata gemmasque, & intactos Peruvianorum thesauros. *Jason*, ut probè nostis, Colchos navigavit; & inde reportavit ingentem gloriam, & incolumitatem ex maximis periculis, & aureum Vellus, atque insuper Regis Filiam. eoque inter rara felicitatis exempla haud fortè immeritò censi possit. At ego Patrem ejus non paulò beatiorē existimo, qui dies vidit geminæ juventutis. Et illud proinde sibi prorogatum habuit, præ quo, & sine quo, ce-

tera omnia vilescunt & sordent. Quod ille olim de Sanitate, hoc ego de Juventute, *Σάδρ ὃ πρὸς ἄλλοις* *Ariphron Si-*
ᾠδαίμων. *cyonius.* Nisi tecum, nemo beatus. Quæcunque enim hominibus accidere desideranda possunt, ubi semel ab Adolescentiâ destituimur, amittunt colorem & saporem suum. Vix ego optarem in Deorum numerum referri, orbatus præmiis jucundæ Juventutis. Contrà, ut istam retineam, nullam conditionem reculo. Servitus, & exilium, & paupertas, aut si quid adhuc tristius contingit, hac mercede placent. Quodvis calamitatis genus subire paratus sum, modò frui liceat dulcissimâ Juventute. Hæc liberam mentem in catenis suppediât, patriam ubique præstat, satis divitiarum in se continet, in rebus desperatissimis sperare cogit. Quid properas Senectus, & gaudia nostra corrumpere festinas? Perperam festinant, qui ingrati veniunt. qui malum nuntium afferunt, plumbeos habeant pedes. Tu autem pessimum adfers, hoc est teipsam: Malorum officina! domicilium infirmitatis! deformitatis sedes! Tu venustissimarum pulchritudinum reum immitti tyrannide violas: & cùm ex æquo desiderentur fruitio voluptatis & absentia doloris; tu utrinque deterrima, voluptates vix ullas habes, doloribus vix unquam cares. Cùm igitur nos oppresseris, quem tandem animum habituros putas? Tunc effundemus mollissimas querelas; *O quantum & vigesimum annum, ubi te reliquimus! O si dilapsa redeat juvenus! Heu cur tam citò dulcis nos juvenia deseruit!* Sed quid ago? Vereor enim ne dum in hunc modum senectuti maledico, & adolescentiam insanis encomiis prosequor, personam induisse

videar parùm virilem. Personam, inquam. absit enim ut me putetis eadem dixisse & sensisse. Sed neque ipsam personam satis viro convenire arbitror. Longè decentiùs hæc quæ dicta sunt, à sceminâ prolata essent.

EST ENIM Juventus, ut viris expetenda, ita mulieribus propemodùm necessaria. adeò ut quàm longa est sceminarum vita, in istorum annorum gratiam concessa videatur. Nam quod reliquum est, supersunt quidem, sed non vivunt; *Et solos numerant dies Juventæ.* Sed hanc ætatem in sceminis laudare, supervacuum foret. quis enim vituperavit? Immo in tantâ opinionum varietate, quibus abundant hæc tempora, supra licentiam omnium retrò seculorum, in hoc tamen consentiunt universi. Terram circumagi multi crediderunt, aliqui etiam Lunam habitari: sed qui vetulam adolescentulæ prætulit, prorsus nullum invenio. Supponamus enim ex alterâ parte, Anum cadaverosam, & viatam, & passam; paucissimis dentibus instructam; genisque mammisque pendentibus; oculis emortuis, & ferè sepultis, & cum naso de humiditate certantibus: Ex parte alterâ Puellam, candidam, liberalem, bellam; mollissimam; tempestivam, teneram, protervam; quam sollicitare incipit annus decimus quintus, & cujus sororiantes papillulæ nunc primùm palæstras & prælia deposcunt. Heic si quis ambigat utra harum præponenda videatur, eum talparum gente cretum existimem; & cui comparati Chalcedonis conditores, oculatissimi habebuntur.

Nescivit *Sibylla* literas, cùm à raptore *Apolline* immortalitatem petiit. Erat enim optanda, si dignum pudoris habere pretium vellet, non vitæ sed juventutis æternitas. Sed recta consilia serò damus. nam sicut in bello, ita in Poeticis optionibus, non licet bis peccare. Hujus autem erroris quàm graves pœnas dedit? ut vita fastidio & oneri fuit? quoties inepti pœnituit voti? quoties dixit, *mane juventus*; quoties dixit, *juventus redi*? quàm sæpè voluit paucos puellarium annorum dies, omni suâ perennitate, si liceret, redimere? *Sibyllam* talia cogitantem quòd induxerim, puto me rectè & ordine fecisse. Nam herclè, si verum amamus, quid illi aliud reliquum esse potuit, quàm tædium, & mœror, & displicentia sui, & frigida præteritorum memoria? Melior sanè aliquantò est virorum conditio. Canities enim nostrâ, aliqua si non præmia, saltem solatia habet: & quicquid ex robore aut formâ deperit, prudentiâ supplemus. Fœminarum senectæ, nihil omninò quicquam Natura contulit, quo deflorescentis pulchritudinis damna ullatenùs compensent. At enim rugarum beneficio etiam fœminæ prudentiores fiunt. Respondeo, istam virtutem parùm ad fœminas pertinere; vel si aliquo modo concedenda est, non solis vetulis competere. Est enim hæc summa prudentia, quæ quidem in fœminas cadit, ut proprios maritos ab aliis viris dignoscant. In quo tamen haudquaquam abnuerim juvenculas frequentius errare, tamen haud video cur istum errorem effugere non possint, si mediocrem curam adhibeant.

Fœminam quandam, (si nomen quæritis, *Phryne* vocabatur) in Aréo judicio periclitantem, *Hyperides* defen-

defendendam susceperat. Et cùm urgerent adversarii, diluique crimina nullis argumentis possent, & rebus jam ultimis Judices se pararent; Orator velum Clienti, atque etiam tunicam eripuit. ut saltem ostenderet, qualem ream (fuit autem venustissima) damnaturi essent. Quis credat etiam in *Martis pago* Venerem dominari? Sed cuncta nimirum Terrarum Pulchritudinis regno subjacent. Infelix puella, de cujus salute desperatum jam planè fuerat, momento temporis cœpit causam habere optimam. Nemo enim erat qui non perspiceret, cùm istâ specie objecta facinora nullatenus convenire. At illa (rem sicut gesta est audite) Accusatoribus iras deponentibus, Judicibus religionis oblitis, omnibus tanquam conspectâ Gorgone stupentibus & attonitis, absolutionem à Tribunali gravissimo & sanctissimo, non impetravit (hoc enim parum est) sed invictâ quadam violentiâ extorsit. Heic quæro, Auditores, ut ad rem revertar, quot annos natam istam foeminam arbitramini. Quòd si me potius audire placuerit, spondeo vobis, idque fide meâ rhetoricâ, eam tribus lustris quartum vix addidisse. Nam si quid video, faciem habuit octodecennalem, aut circiter. certè vetulam esse quæ tantos motus ciere potuit, vix ipsi fidei crediderim. Quinimò si recedens ætas, (ingrata viris, puellis ingratissima), ejus, vel minimùm, aut frontem sulcâsset, aut genas decolorâsset; damnationem & supplicium nunquam effugere potuisset. Ita innocentiam formæ debuit; & consequenter juventuti, quæ ad formam necessariò requiritur. Nam sine hac quidem frequenter ista reperitur: at hæc sine istâ nunquam.

siquidem

siquidem juvenculis varia pulchritudo, sed vetulis una deformitas.

Ut verò omnes juventutem probant in foeminis, sic foeminæ vicissim juvenes amant. Cur juvenes ament, ipsæ viderint; ego à tam difficili quaestione me abstineo: sed amare certum est. Et sanè apud nubilem puellam, si de sponso futuro (hoc est, de viro quem amet) sermonem instituas; nullum vituperii genus in illum omiseris, quem senem dixeris. Cætera igitur grandævis haud ægrè concesserim; sibi tantum honores, sibi reverentiam deberi contendant; & quicquid est divitiarum sumant, habeant, rapiant, congerant, auferant: hoc solum excipio, ut foeminarum amores vobis, juvenes, relinquant. Etenim si ipsi περιλῆτες *Adonidi* longiora stamina contigissent, atque illum *Venus* conspiceret annis jam & rugis obsitum, gradusque testudineos ægrè promoventem; & laxo collo, & trementibus membris; & genubus imbecillis, & inanibus lacertis; & tergo curvo, & capite calvo; manibus autem tantum ad pecunias contrectandas idoneis; ita me *Jurentas*, ut alium amasium prudens *Diva* quæreretur.

Ὁ περιλῆτες
Ἀδωνίς, &c.
Theocr.

Disimulare tamen non licet, unam senectutis amatricem in Cælo repertam esse. *Auroram* scilicet: quæ cum ætate esset florentissimâ, faciemque haberet *Apollinè* vel *Baccho* dignam, in vetuli cujusdam *Tithoni* thalamum concessit. Quid agis, ô stultissima quotquot sunt Dearum? Vix sanè in Terris reperiri arbitror foeminam tam mente captam. Alius igitur tibi usus fuit nullus roseorum digitorum, ῥοδοδάκτυλος
Ἥως. quàm ut sponsuli tui barbam, incanam & horridam, perpe-

perpetuò mulceres ? Citò autem sensit dementiam suam : & tam furiosi conjugii piaculum æterno fateatur rubore. Præterea, torum quotidie relinquit, seu potius fugit, ante horam ceterarum fœminarum. Certissimam inde mortalibus, quamvis Poetæ tacuissent, conjecturam præbens, quàm parum delectetur frigidissimo marito.

Non ignoro autem (sed nec vos ignorare patiar ; est enim res singularis momenti) istam historiam à quibusdam aliter narrari. Aiunt enim, *Tithonum* juvenem fuisse & formosum, cùm ejus consuetudinem & conjugium *Aurora* expeteret. Hanc autem à *Jove* petiisse, ut *Tithonus* nunquam moreretur. Verùm incuriâ muliebri oblita est (advertite casum scelestissimum, eundemque planè errorem quem *Sibylla* erravit) oblita est, inquam, illud petitioni suæ inferere, ut à senectute immunis esset. Unde, post aliquod tempus, ex juvenis florentis Dominâ, languentis vetuli Nutrix facta est. Sive hoc modo, sive illo, res gesta fit, hoc certè constat ; Fœminarum gentem, tam tristi exemplo admonitam, sibi à senibus diligentissimè cavere. Adeò ut in electione virorum suorum, non virtutem modò, & nobilitatem, & eruditionem, & ingenium, (hæc enim minuta sunt & nullius pretii) ; sed ipsas quoque divitias juventuti posthabeant.

Hactenus de Mulieribus, pro negotii præsentis ratione, satis prolixè disserui : & explicavi, quid nos de illis, & de nobis illæ sentiant. Interim, si debita severitatis aliquantulum oblitus videor, hoc non mihi, sed materiæ imputetis. quæ suæ lasciviæ contagione styllum effeminavit. Nam solœcismum facit,

facit, quisquis de foeminis dicit, quemadmodum de rebus inanimatis, aut sacris. Igitur nè sæpiùs sim excusandus, hoc argumentum relinquo. Cui tamen si diutiùs insisterem, aut ego immensum fallor, aut non pauciores idcirco auditores (quæ vestra est humanitas) haberem. Sed ad magis seria & mascula procedo.

INTER præcipua Juventutis Ornamenta Clementia ponenda est, vel si quo alio verbo designetur condonandi facilitas. certè non alia est, inter morales, Virtus, quàm propiùs accedimus ad imaginem Divinæ Bonitatis. Ceterum adolescentes, ut aliàs Memoriâ, ita sunt hic oblivione censendi. Nulli sincerius ignoscunt: vel si aliquam vindictam magnitudo criminis aut injuriæ postulat, non ad extrema sæviunt, levi tantum pœnâ vel submissione contenti. Præceptum illud dirum ac detestabile, In quos semel animadverteris, eos penitus extinguere; & totos tumulare nè in ultionem resurgant; nec citra mortem punire; cum adolescentum generosâ securitate nullo modo convenit. Senum potiùs adaptatum moribus videtur, anxiam & crudeli cautione sibi metuentium. ut qui nunquam satis periisse credunt, quos timent incolumes; & timent, quoscumque læserint. Porro autem Clementiæ liberius indulgent, qui non sunt de virium opinione solliciti. at senes, imbecillitatis suæ etiam plus justo conscii, verentur (nec fortassis immerito) nè quod in aliis venia est & lenitas, videatur in ipsis impotentia ultionis. Adhæc offensas sinistrè interpretando geminant: quo fit, ut cum alii leves injurias inferant, illi tamen ut graves patiantur; & quod

E

sequi-

Lucan.

sequitur, ut graves vindicent. Simul constantiæ (quam tantoperè affectant) specimen arbitrantur, à destinatâ severitate nullis argumentis, aut precibus, aut officiis flecti. Præterea despici semper & illudi se putant, eoque lædentibus minùs placabiles existunt: siquidem contemptum, quàm iram, quàm odium, inexorabiliùs ulciscimur. Bellè itaque Poeta sublimis; *Mitissima sors est Regnorum sub rege novo.* Quod præcipuè intelligendum est, si ad novitatem imperii accesserit etiam ætatis novitas. Contrà, nihil eorum calamitatibus arbitror addi posse, quorum salus pendet ex misericordiâ senis Tyranni. Adeò magno suo malo probaturi sunt istius Observationis æternam veritatem, Principum nempe fines in crudelius mutari. Unum tamen excipiendum moneo *Octavianum Augustum.* Immanis adolescens, & tot proscriptionibus, tot cædibus infamis, dum postea lenissimâ senectâ Rempubli- cam fovet, & dominationem exercet quavis libertate potiorem, obliteravit principiorum sævitiam.

UT VERO Clementia Juventutem exornat, sic eandem Ambitio (Græci molliùs *φιλοψυχία* vocant) ad multa & præclara extollit. Est autem ista adolescentiæ propemodum peculiaris. nam ingra- vescente ætate, quibus gradibus intenditur pecuniæ fames, iisdem honoris remittitur. Scio Ambitionis vocabulum in pejorem ferè sensum accipi. quod tamen usurpavi, quia aliud rem plenè exprimens in Latio non occurrit. Sed intelligo æmulationem laudabilem, & honestam appetitionem Gloriæ. Hunc ego habitum juvenibus utilissimum esse dico. idque non tantùm dum intra fines mediocritatis consistit,

consistit, sed etiam cum modum excedit. Nihil enim eos magis excitat à voluptatum veterno, quàm laudis immensa & irrequieta cupiditas. Sic *Themistoclem*, sic *Cæsarem*; alterum *Miltiadis* victoriâ, alterum *Alexandri* imagine, tanquam ex somno expergefactos legimus. Geminavit industriam Græcæ eloquentiæ Princeps, postquam inaudivit mulierculæ susurrum, dicentis, *Hic est ille Demosthenes*. Tradit etiam *Plutarchus* in vitâ *Quintii* (qui tantas res tricenarius gessit) Eum φιλοκρίτατον, & φιλοδοξότατον fuisse. *Sallustius* autem, dum suo more, (hoc est, breviter & plenè,) ingenium *Syllæ* juvenis describit, *Erat*, inquit, *cupidus voluptatum, sed gloriæ cupidior*. Scilicet voluptatum Cupido, & Cupido gloriæ velut Elementa sunt quædam, ex quibus componitur adolescentum indoles. quos ideò industrios aut ignavos experimur, prout hæc aut illa dominatur. Enimverò cum semel gloriam mirari cœperint, fortes aut docti videri volunt; & quod sequitur, fiunt. & honoris famæque gratiâ Virtutem secuti, novissimè propter sese expetunt. Nam ut in ea vitia proniùs cadimus, quorum opinionem non reformidamus: sic qui virtutis titulum saltem & imaginem concupiverit, rem ipsam faciliùs habebit. Insignis est locus apud *Paterculum* in fine *Primi*. ubi probare nititur *Æmulationi* deberi, quicquid usquam egregium in Artibus aut Armis effloruit. Ut verè videatur de aliis plerisque dici posse, quod de viro admodum præstanti à *M. Cicerone* dictum est: *Nec tamen*, inquit, *erat ille sapiens* (*Stolicum* sapientem intelligit :) *quis enim hoc? aut quando? aut ubi? aut unde?* sed quia studebat laudi &

*Tib. Graccho
Tribuni pa-
tre.*

dignitati, multum in virtute processerat. Hinc autem agnoscere licet, quàm bonos habeat effectus, (quicquid tandem de ipsâ judicandum sit) juvenilis Ambitio: quàmque commodum in commune videatur, quòd illud, Ἄν' ἀρκεῖν ἐν ἡρώεσσιν ἐμῶν ἄλλων, tantoperè soleat ab adolescentibus adamari. Quos constat multa præclara facinora fecisse; pericula contempsisse; labores tolerasse vel potius non sensisse; de republicâ, de re literariâ, de genere humano optimè meruisse; dum gloriæ stimulis, ac veluti furis, aguntur.

NATURALI admodùm connexu Ambitionem Fortitudo sequitur. Et sanè Juventus, inter pulcherrima ipsius bona, agnoscit hanc Imperatoriam & Heroicam virtutem. nec quid præstantius habet, quod Artibus Senectutis opponat. Hæc est quæ juvenum errores absolvit: dum audaciâ corrigunt, quicquid incuriâ peccaverant. Et insidiarum indagine circumventi, nunquam extricandâ si illud prudentiâ coneris; nodos discindunt, & retia dirumpunt: tanquam vespæ araneorum telas. Cæterùm cùm de Fortitudine loquor, non intelligo istam *Aristotelicam Chimæram*, quæ tot conditionibus oneratur, vix ut eam in Naturâ putem rerum reperiri posse: sed fortitudinem in bello utilem; quæ Regna prosternit, & eadem defendit; quæ laureas, quæ Victorias, quæ Triumphos largitur; denique non quam delirantes Philolophi, sed quam periti Duces probant. Impetus verò, & alacritas, & iracundia, tum spes immanis, & furiosus periculorum contemptus, Virtutem hanc militarem in adolescente constituunt. In senibus contrà evenit. Quibus

bus enim deferbuit juvenilis ardor, multum de fortitudine vel propterea remittunt. Nam neque ulla virtus à temperie corporis magis pendet, & inter pugnacis temperamenti requisita, præcipuum sibi locum calor vendicat. Deinde cùm omnes discriminum vitandorum articulos senes apprimè calleant, fugam quàm certamen libentiùs adornant. Quid quod pericula nimis ex vero æstimant : quæ sæpè à juvenibus superari contigit, non alià de causâ quàm quia ignorabantur. Quin vires suas parcè, hostiles anxie metiuntur ; & rerum statum à deteriore parte spectant, eoque facilè despondent. Postremò, cùm magna pars fortitudinis in contemptu vitæ sita sit, in hoc etiam senes deficiunt. Nam sicut nummorum, ita & annorum acervo, plus adhuc adjicere sine fine concupiscunt. Est enim ita comparatum, ut qui vivere jam desinunt, acriùs tangantur vivendi desiderio ; & staminis pauxillum quod superest tene riùs foveant. Omnia enim bona flagrantius amamus, quibus propediem carituri sumus.

Hæc sunt quæ senum animos convellunt : sed interim unum minimè prætereundum duxi, quod eisdem egregiè confirmat. Peritiam dico : quæ & senibus frequentiùs obtingit propter diuturnitatem vitæ ; & ad constituendam fortitudinem tam grande momentum habet, penè ut sit tanti ceteris carere. Nam qui cædendi ac moriendi artem, (diram quidem, gloriosam tamen), ex longo usu didicerunt ; invictam animi præstantiam semper velut in numero habent : mortemque, aut siquid terribilius occurrit, immobiles expectant. Ut adversus pericula prorsus obduruisset, & callum duxisset videantur.

Hinc

Hinc veteranarum cohortium disciplina, innumera-
 bilibus coronata victoriis, tyronum robustam teme-
 ritatem, & stolidam ferociam, toties elusit contu-
 ditque. In subsidiis autem veteres illi commodissime
 locantur. Unde, velut pugnarum arbitri, primo-
 rum agminum concursum animo præsentì & sedato
 spectant : & laborantes opportunè sublevant : atque
 eos nec intempestivus furor, nec vanæ formidines,
 gradum perperam promovere aut referre faciunt.
 Tales *Triarios* fuisse legimus in acie Romana. Ad-
 hoc in munitionibus defensandis eorum operâ feli-
 citer utaris, & in pugnâ statariâ, & solenni, ac justâ.
 Et ut semel dicam, ad omnia belli munia sat con-
 gruè adhibentur, quæ non cæcâ rabie, sed arte, &
 ordine, & experienciâ, & constantiâ peraguntur.
 Contrâ, equestris procella à juvenibus violentiùs in-
 fertur. Levibus quoque præliis ac velitationibus
 iidem aptiores judicantur. Præterea, si quærendi sunt
 homines, qui fulminantium furori machinarum
 objiciant nuda pectora, aut in mœnium ruinas inter
 imbres telorum ruant ; si fossæ corporibus implendæ
 ut pro ponte sint secuturis, aut si quid denique fa-
 ciendum est quod nemo sanus faceret ; has viles ani-
 mas, & devota morti capita, non alia magis ætas
 quàm juvenus suppeditat. Igitur si mihi optio dare-
 tur, quales vellem, qui pro Patriæ salute aut gloriâ
 armatam operam navarent, utriusque ætatis dotes
 (quoad fieri posset) miscerem : virosque deligerem,
 militiæ quidem veteres, sed in ætatis flore ; nec tam
 annorum multitudinem, quàm multa stipendia, &
 multa prælia, & vulnera multa numerantes. Illum
 denique volo, qui inter arma non consenuit sed cre-
 vit.

SED SUNT alia præter fortitudinem, quæ juvenem in bello seni præferunt. Celeritas imprimis. quæ consilium hosti defensionemque præripit, omnia faciliora reddit, sæpenumerò sola vincit. Adeò nimirum quæ temeraria, si moréris, forent; tuta, si properes, fiunt. Observatum est à clarissimo Duce, *Cæsarem & Alexandrum* fortitudine & bellandi peritiâ à multis æquari: celeritate verò omnes longe antecire. Atque hanc illis causam præcipuam fuisse, tam integræ perfectæque felicitatis, & nullis cladibus variatæ. Non enim *Victoriæ* fluctuare licuit, non *Fortune* ludos facere; non hostibus resistendi spatium, vix fugiendi relictum est: cùm subito ac violento impetu obvia quæque opprimerentur & prosternerentur.

Ista autem præservida festinatio merè juvenilis est: vix unquam in seniores cadit. qui nimium cauti, atque etiam tuta metuentes, assidue moras nectunt: & proinde cùm agendi tempora consulando consumserint, prætervolantis Occasionis calvum occiput incassum prehensant. Scilicet omnia (vulgare observatum) eâ maximè parte uti amant, quam iis Natura valentissimam dedit. Igitur, ut equi calcibus, tauri cornibus feriunt, histrix calamos spargit, oculos vibrant basiliscus & formosa: sic quoniam senes deliberando valent, juvenes exequendo; ideò juvenes ad manus properant, senes consiliis immorantur.

Hoc etiam Senes in Expeditionibus tardiores efficit, quòd nunquam putant satis sibi virium, aut satis copiarum adesse. Ideoque tempus præparationibus terunt: ut scilicet undequaque instructi ad

opus accedant, & rem (quantum effici humanâ indus-
trîâ potest) extra fortunæ aleam ponant. Im-
memores interim, quantum ipsi spatium ad sese
corroborandos insumunt, tantum ad instruendam
defensionem hostibus dari. Nam ictus lentè vi-
brati, ut validiùs impinguntur, ita & faciliùs vi-
tantur. Ponatur in unâ lance plumbum quatuor
librarum : in alteram bilibre ex alto cadat. Vide-
bis majorem à minori molem, non elevari tantùm,
verùm fortasse & excuti : velocitate motus in alte-
ro, gravitatem alterius pensante & vincente. In-
ter impetum adolescentum, & senilis consilii tar-
dum pondus, eadem prorsus ratio intercedere vide-
tur. Plus efficit, quamvis minus fecerit, qui ce-
lester facit.

CÆTERUM INTER bona Juventutis, ne-
fas esset illud omittere, quod reliquis omnibus ve-
lut complementum & cumulus accedit. *Fortunam*
intelligo : quæ scilicet nè à sexu degeneret, videtur
juvenibus non mediocriter favere. Hi sunt qui an-
tiqua evertunt imperia, quique stabiliunt nova ; &
per quos supremus Mundi Arbiter veterum victo-
rum insolentiam contundit. Igitur exorientem So-
lem non tantùm Persæ adorabundi suspiciunt : sed
quoties insolito aliquo fulgore felicitas juvenilis emi-
cuit, huc illicò mortales convertunt oculos, hinc
mutationum momenta expectant, & historiarum
materiam. Sanè pleraque ingentia facinora, quæ
Auctores pariter & Scriptores nobilitarunt, ante tri-
gesimum annum perpetrata esse, vir non incelebris
notavit.

*Michael
Adamus.*

Famosæ

Famosæ illæ Monarchiæ juvenilibus auspiciis ortum debent. *Ninum*, Assyrii Imperii fundatorem, juvenem fuisse exinde conjicias, quia hæredem moriens infantem reliquit. Nam de *Persis*, & *Macedonibus* clarum est. Quinetiam *Roma*, terrarum Domina, juvenem conditorem agnoscit. Quot numerans annos *Arsaces* Parthorum potentiam stabilivit, nihil certi habemus. Sed cum legamus eum fuisse formâ præstantem, ætate etiam fuisse florentem, videtur probabili conjecturâ colligi posse. Quamvis quæ de *Libero* & *Hercule* narrantur, portentosissimarum sint plena fabularum, magna tamen eorum fuisse Facta ex ipsis mendaciis concludimus. credique verissimiliter potest, alterum ad extremos Indos, alterum ad Oceanum penetrasse. Uterque autem sub personâ Juvenis celebratur, formâ aut viribus præcellentis. Adhoc decantatissima illa *Argonautarum* Expeditio, optatum finem sub Duce adolescente sortita est. cujus etiam jam antè mentionem fecimus. Ut ad certam Historiam revertamur, Multarum victoriarum instar videri debet, quod à *Xenophonte*, juvene & tyrone, factum est. Qui Exercitum ab ultimis Babylonix finibus, per aspera itinera, insequente hoste, incolumem in Patriam reduxit. Quam hætenus Athenienses faventem fuerant experti, visa est cum *Alcibiade* ad Spartanos Fortuna transfugere. cum illo autem utcumque rediit; ac demùm cum illo, nunquam reversura, ab Oris Atticis migravit. Inter Romanos, ad extremam quidem ætatem *Corvini* felicitas duravit, multò autem clariùs in primâ effulsit. *Opiana Marcellus* spolia in juventute retulit: & ut majus

videatur quod ei postea contigit, ab Hannibale nempe non vinci; fuit certè felicius Viridomarum occidere. At verò L. Sulla, Felicis nomen (& quidem justissimè) assumsit. Cujus ætatem si quæras, ante annum vicesimum in scenam & pulverem prodit, ante quinquagesimum recessit. Inter duos Scipiones duosque Asdrubales, acerrimo octo annorum bello se invicem persequentes, dubiis pennis Victoria pendit. Tandem adventu *Massinæ*, nondum ex Ephebis egressi, ejusque flagranti felicitate ac Virtute, Pœnorum Fortuna continuo prævalere visa est, Romanorum planè, obrui. Maculosa *Tiberii* & infamis senectus efficit, ut nihil de illo boni libenter meminerimus. Egit autem juventutem victoriis & triumphis clarissimam. De quibus Tacitus obiter, Suetonius breviter, Dio aliquantò uberius, magis adhuc magnificè (quavis festinanter) Velleius. Sed omnium loco Plinius esse poterat, nisi ejus viginti volumina, queis ista Bella complexus est, injuria temporis absumsisset. Florentissimam verò *Germanici* fortunam, simulque immaturam mortem, Corneliani Annales nobis luculenter exhibent. *Titus*, deliciæ humani generis, nec fortunæ minùs, intra juventutem decessit: juxta sententiam Aufoniani carminis, *Felix imperio, felix brevitate regendi*.

Quod si recentiorum exempla adhibere licet, (& sanè cur non liceat?) inter hos quoque non paucos reperies, qui magnis successibus ostenderunt, quanto opere adolescentes Fortuna adjuvet. Documento est *Austriacus* ad Echinadas, *Sabaudus* in Veromanduis, *Anguianus* in Taurinis, *Parmensis* in Belgio.

Belgio. (Hi sic recensentur à Francisco Lanovio, Bellatore & Observatore optimo ; qui inter Diatribas suas militares & politicas, unam habet de Fortunâ Juvenili.) Gratulatur felicitati Austriacæ Domûs Marchio Malverius, quòd non in eam Rex Suecus irruit, donec primos Fortunæ suæ impetus, ac veluti virus, in Moschos & Sarmatas effudisset. [*Putes eum legisse illud Senecæ ; Serpentum venena à cubili repentium nocent : innoxii dentes sunt , cum illos frequens morsus exhaustit. Sed redeo ad rem.*] Gloriosus ille *Scythæ*, qui universam propè Asiam brevissimo tempore subegit, nisi historiæ fallunt, juvenis fuit. Juvenem quoque & formosum fuisse perhibent, qui præsentis *Persarum* Dynastiæ fundamenta jecit. Quin & Byzantini *Everfor* Imperii, & Rhodi *Taurunique* *Expugnator*, res à decessoribus frustra tentatas, in primâ adolescentiâ perfecere. Quid memorem *Nigrum* (quem vocamus) *Principem* ? quid *Henricum Quintum* Angliæ, *Quartum* Galliæ ? *Caroli Octavi* præcipientes adolescentis victoriæ, excitaverunt Italarum ingenia, ad hanc, quam perfectam nunc videmus, muniendi artem. *Gastonem Fuxensem* prætereo ; quia in ipsâ Victoriâ extinctus est. At Magnum illum *Matthiam*, Pannonicum Achillem, reticere non possum. qui ex carcere ad solium evectus, adolescens octodecim annorum ; ab immani Hoste plurimas reportavit Victorias. quem non tantum præliis fudit, sed etiam (quod nemo alius) integras ei Provincias eripuit. Duorum *Ferdinandorum* juvenum conjunctæ felicitati, ne ipsa quidem Suecorum ferocia, eoque invicta & Regis obitu inconcussa,

* *Bernardus*, par esse potuit. * *Vinarius*, Rheni domitor, ætate
Dux Saxo: pariter & fortunâ florens, Dux omnium Germano-
Vinarius, fve rum longè maximus; inter Victorias & trophæa
Weimarius. sua, & novi Principatûs quem ferro acquisivit pri-
 mordia, immaturo abreptus est fato.

Nolo plures addere; nec ambitioso nominum
 strepitu obtundere patientiam vestram. Unum tan-
 tum ex veteribus repetam (nam cum paulò antè le-
 viter strinxi) unum, inquam, adolescentem, qui
 senum simul omnium felicitatem provocat. Intel-
 ligitis opinor, Auditores, me de *Alexandro* loqui.
 Cui licet maximæ Virtutes, & par temeritas ines-
 sent; semper tamen & istam condonabat, & illas
 supereminebat Fortuna: nec tam favere, quàm fa-
 mulari videbatur. Non enim paulatim irrepsit,
 aut hæsit circa limites regionum; sed ingenti pro-
 cursu populos urbesque corripuens, aliena regna ce-
 lerius subjugavit, quàm senex lustrasset sua. Sed
 nihil ei beatiùs contigit, quàm quòd in medio flore
 ætatis, & antequàm ex suâ quicquam indulgentiâ For-
 tuna mutasset, fato interceptus fuit. Etenim si diu-
 tius vixisset, quis scit quantæ illum mutationes,
 quæve exceperissent clades? Certè *Livius* in celeberrimo
 problemate, *Quinam eventus futurus fuerit, si*
Macedo post domitum Orientem in Romanos arma vertis-
set; non aliâ magis ratione litem Romanis adjudica-
 rat, quàm quòd cum *Alexandro* ejusque fortunâ
 jam senescentibus, habituri negotium fuissent.

Itaque *Cæsar* ille *Julius*, quo nemo audacior, ne-
 mo fidentior fuerat, vereri tandem cœpit fastidio-
 sam Fortunæ proterviam. Eam igitur parcius er-
 ga finem experiebatur. metuens nimirum ne cujus
 murabi-

mutabilitatem vincendo didicerat, cladibus insuper probaret. Et sanè non aliàs magis hæsitavit Cæsariana felicitas, quàm in prælio quod ipse ultimum, & cum Juvenibus, commisit. Sed & illum quoque, sicut *Alexandrum*, in ipso culmine victoriarum, Mors benigna & optabilis subtraxit injuriis fortunæ. Scilicet benè cum altero Venefici, cum altero percussores egerunt.

Nihil paradoxum dicere videbor, si quis cogitaverit, quanta sit felicitati cum senectute discordia. Nam ad cetera quæ grandævis subeunda sunt onera, hoc etiam accedit, quòd fortunâ plerumque minùs prosperâ utuntur. Quasi languente tandem Astorum vi, quæ felicitatem nascentibus destinaverant. Vel quasi Fortuna eos potissimùm gauderet malè multare, qui jugum ipsius inviti subeunt. Ita scilicet senes, dum sic res suas ordinare satagunt, ut cum *Timotheo* possint dicere, *In hoc Fortuna non habuit manum*; eam deinceps (quod & illi accidit) meritò iratam & infestam sentiunt. Quicquid tandem in re fuerit, hoc certè constat, Magnos frequentissimè viros damnosam mutationem sortis in Senectute experiri. Etenim infinitum esset eorum nomina per censere, quos inauspicata vivacitas vertenti præbuit Fortunæ. & quorum læta initia excepit tam dira Catastrophe, ut in hoc solùm tam diu vixisse videantur, ne felices morerentur.

Nisi omnia, quæ de Ilii halôsi traduntur, meras fabulas judicarem, inter exempla infelicitis senectæ *Priamum* in fronte ponerem. Sed dimissis poeticis figmentis, ad veriora veniamus. *Cyrus* in juventute tot Regum domitor, grandævus Regina succubuit.

buit. *Thesei* juvenus felicior, an senectâ miserior fuerit, videtur haud injuriâ dubitandum. Quid profuit *Seleno* omnibus *Alexandri* Successoribus supervixisse, si regno cum libertate amisso, morte ignobili & ignavâ periit? Quinimò inter istos Successores haud ullum invenies, cujus extremus vitæ actus, non dicam felix, saltem tolerabilis fuerit, si unicum *Ptolemæum* excipias. *Cræsus*, qui quondam indignè tulerat quemquam seipso beatiorum putari; pessundatus ab Oraculo malè intellecto, jamque hostili imperio moriturus, agnovit sapientiam *Solonis*, & inconstantiam *Fortunæ*. *Hannibalis* principis quid illustrius? quid fortunatius? Idem in Senectute (ut nihil aliud dicam) duplici exilio multatus fuit. nimirum ab *Africâ* pulsus, sed primùm ab *Italiâ*; quam alteram patriam vastando effecerat. nam quomodò ab Hospite proditus, veneno sibi mortem consciverit, nil attinet referre. Sed eodem anno, veneno pariter absumptus, exitum splendore vitæ indignum (*Livii* sunt verba) *Philopæmen* habuit. *Philopæmen*, Græcorum ultimus, cujus potissimùm ductu Respublica *Achæorum* extulerat caput. Liberator ille Græciæ *Themistocles*, ab ingrata Civitate postmodum ejectus, & barbari Regis pedibus advolutus, calamitates nullum exitum habentes leto demùm voluntario finivit. *Polycrates*, Samiorum tyrannus, faventiorum habuit Fortunam quàm ipse vellet. hujus autem si finem quæritis, in crucem sublatus est. *Dionysius*, quem initio non *Sicilia*, non *Italia* ceperat, exitum sortitus est longè dissimillimum: assiduis belli certaminibus à *Carthaginensibus* victus, ac denique à suis interfectus.

interfectus. (Sic Justinus : nam Cicero rem aliter narrat.) Huic *Filius* ejusdem nominis successit ; ut savior, sic potentior Patre. Notum est autem, quàm bellè eum in senectute fortuna tractaverit. Notum est etiam, *Lyсандrum*, qui virentibus annis potentissimum hostem subjugavit, postea sub contempto cecidisse. Viderat *Agésilæus* juvenis Civitatem suam totius Græciæ dominam : hanc senex de principatu dejectam, & sæpiùs victam, & tantùm non captam vidit. *Niciam*, Nicerati filium, inter Duces sui temporis felicissimum fuisse, & ab Adversorum incurso maximè immunem, pronuntiavit Thucydides. Hunc tamen aliquando, cautissimum licèt, deprehendit Fortuna : cladèque afflixit tam gravi, tam grandi, tam omnibus (ut sic dicam) numeris absolutâ, ut vix in ullâ Historiâ inveniamus parem. Res tota ab Auctore jam dicto fusè narratur, in illâ excellentissimâ descriptione Syracusani Obsidii.

In *Majore Africano* (iterum ex Livio loquor) quantò memorabilior prima pars vitæ, quàm postrema fuit ? Quin & *Minor* tunc mori debuit, postquam Numantiam addidisset Carthagini. *C. Marium* quot infortuniis affecerit longa vita, neminem paulò Humaniorẽ ignorare arbitror. Nam, ut Historicos transeam, non aliud nomen apud Poetas, quoties Fortunæ mutabilitatem prolcindunt, frequentius occurrit. Certatimque celebrant istius viri casum, Juvenalis, Ovidius, Manilius, Lucanus. *Mithridates* sua regna senex perdidit, qui juvenis vicina subegerat. *Pompeio* juveni, propitia, si cuiquam alteri, Fortuna fuit : quæ tamen, eodem deflorescente,

rescente, in omnem conversa est injuriam. Vel verbis Ciceronis utar, *Pompeius prorogatione vitæ, quot, quantas, quàm incredibiles hausit calamitates?* De *Marobodui* florentis magnitudine, quàmque ipsi *Augusto* formidabilis fuerit, legatur *Velleius*. Hic tamen postea Regno pulsus, ad *Tiberium* (referente *Tacito*) profugit: *consenuitque multum imminuta claritate ob nimiam vivendi cupidinem.* Ne *Augusti* quidem senectus nimium felix videbitur, domestica ejus Mala reputanti. At *Gálbam* penè octogenarium, atque itidem *Gordianum*, in hoc Fors extulit ut ruinâ dejiceret graviore. Addamnè *Valerianum*, insigni calamitate notabilem? Hæc autem ei contigit, anno ætatis septuagesimo sexto. *Cosroem Magnum*, Persarum Regem, *Agathias* *Cyro* & *Xerxi* anteferre non dubitat: tanta illi per octo & quadraginta annos felicitas & potentia fuit. Cujus tamen finem calamitosum & inglorium in eodem Auctore legimus. Date obolum *Belisario*, clamabat Gothorum & Vandalorum terror, omnibus demum honoribus & bonis, postremò oculis spoliatus, & vivere permissus tantum in contumeliam suam.

Animosus Britannia Rex, qui Legem Salicam rescindere ferro aggressus est, omnia (Caletò excepto) senex perdidit, quæ in juventute pepererat. Duo Fratres *Arausicani* (*Poliorcetæ*, *Fulmina belli*) videntur cum maximis ullius ævi Ducibus conferri posse. Sed uterque ex scenâ parum honorificè exivit. Alter, obsidionem dilectæ Urbis nequicquam solvere conatus; Alter, ab ignobilis Oppiduli moenibus ignominiosè repulsus. Nec eorum acerimo Adver-

Breda.

Venlona.

Adversario res melius cefferunt. *Ligurem illum fa-* *Spinola.*
 mosum intelligo: qui postquàm honorem in Belgicâ
 quæsitus in terrâ Italiâ perdidisset, moerore conta-
 buit ex postremi Conatûs infelicitate contracto. Flo-
 ruuit in eâdem Civitate *Dux alter* terrâ marique (sed *Andr. Auria.*
 mari potissimùm) clarus: qui à barbaro Piratâ in
 extremo senio fugatus, tam propudiosâ clade (Thu-
 ani verba sunt) prioris vitæ decora corrumpit. Cla-
 rissimum quoque in primis annis *Ferdinandi Gonsagæ*
 nomen, haud parùm in ultimis obscuratum fuit:
 quod de eo pronunciat idem Thuanus. Habuit
Consalvus quo Fortunæ mutationem, ludosque cru-
 deles, meritò incularet atque detestaretur, nisi
 omnes ipsius querelas Principis ingratitude consu-
 meret. Quis unquam Arma infelicius tractavit
 quàm senex *Momorantius*? ille, ad supremum Mili-
 tiæ gradum per facinora juventutis evectus. Gra-
 viter indoluissè dicitur *Brissacus*, Subalpinis bellis *Mem. de*
Villar.
 notissimus, quòd post tantas res gestas receptui ma-
 turè canere nescisset, & priusquam deficeret, desi-
 nere. Esse enim Bellatoribus terminum quendam,
 metamque, ac veluti punctum verticale; quò ubi
 pervenerint, omnia deinceps in deterius ruunt. *Cele-*
berrimum Nauarchum, qui primus nostrorum cir-
 cumnavigavit Orbem, Fortunæ filiis quidni adnu-
 merem? quam tamen senex sensit Novercam.
 Certè ejus ultima Expeditio, quantò majore quàm
 aliàs apparatu suscepta est, tantò absoluta est minori
 effectû.

Hiscè Militaribus viris fas sit paucos Literatos
 adjicere. Magnus noster *Verulamius*, in solatium pro-
 priæ calamitatis, exempla conquisivit doctorum vi-

rorum qui similia perpeſſi fuerant. Tres autem po-
tiſſimùm ſelegit; *Demofthenem, Ciceronem, Senecam.*
Qui quondam florentes dignitate & potentiâ, am-
pliſſimiſque Magiſtratibus perfuncti; funeſtiſſimo
demùm exitu oppreſſi jacuère, inter maxima Fortu-
næ crimina ponendi. De *Hortenſio* leuius fortaſſe
eſt quod dicturus ſum, quàm ut hîc dici debeat. Sed
utcuſque habebitis, quod de eo ſcribit Cælius ad
Ciceronem. *Intactus, inquit, à ſibilo pervenerat*
Hortenſius ad ſeneſtutem: ſed tum ita bene, ut in to-
tam vitam cuius ſatis eſſet. Ad ſeria jam Mala rede-
amus. Heic autem præterire non licet Nobiliſſimum
Brabéum; illum ſæculi ſui *Hipparchum*, decuſque
& opprobrium Daniæ ſuæ. Qui primam quidem
ætatem honorificentiffimè tranſegit. at verò in ſe-
neſtute, coactus eſt (proh nefas & pudor!) cum
omni Supelleſtile Aſtronicâ migrare; & patriâ
relictâ, ad externi Principis clientelam confugere.

Sed finis ſit tandem: ne potiùs Exempla colle-
giſſe, quàm elegiſſe videar. Illud autem inſuper
obſervetis volo; Veteranis Ducibus (de his enim
potiſſimùm ſermo eſt) tunc maximè fortunæ muta-
tionem metuendam eſſe, quoties feſſam ipſorum fe-
licitatem cum recenti aliquâ componunt. Suis enim
cladibus, frequenter Novitiis iſtis Trophæa erigunt.
Quique in adoleſcentiâ grandævos ſuperaverant, ſe-
nes à juvenibus vincuntur. Sic tres *Barchini* (quanti
Duces?) & *Hanno*, cum *Aſdrubale Giſgonis* & Rege
Numidâ, intra breve ſpatium *Scipioni* ceſſerunt: ſic
Cræſſus Surenæ, ſic *Varus Arminio*, ſic *Philippus Flami-*
nino, ſic *Licinius Conſtantino*, ſic *Lepidus* atque *Anto-*
ninus Auguſto. Et inter recentiores, *Burgundus Lo-*
tharingo,

tharigo, & Thermus Egmontio, & Colinius Andino, & Parmensis jam senior Nassorio, & Tillius Gustavo. Sinanes Sigismundum fugiens, mœrebat simul & indignabatur, gloriam tot rebus maximis & ingentibus partam, nunc ab adolescentulo ereptam esse. Carolus Quintus, Imperatorum post cognominem Magnum maximus, qui Europam atque Africam monumentis ingentium factorum florentibus annis compleverat, quid contra ipsum adolescentia posset, suo damno in senectute expertus est. Eum enim juvenis Henricus Galliâ repulit, Mauritius item juvenis Germaniâ expulit: summâ utrobique ignominiâ. Regnis itaque & Imperio se abdicavit, non aliâ magis ratione motus, quàm tædio rerum suarum & fortunæ suæ. Adeò in vitâ clarissimorum virorum cedunt sæpenuerò postrema primis; paucisque Mortalium tam perfecta felicitas contigit, ut non fastidio tandem ac satietate caperetur. Solet enim nimium Fortuna fatigari; solet suis ipsâ muneribus invidere; & postquam nimium indulgit, in fine deficere. Igitur qui magnorum Ducum gloriæ favent, hoc inter cætera habeant in votis, ut honoris & victoriarum pleni, fatorum ludibrio opportunâ morte subducantur. Ne quod per summas difficultates, & longo tempore, & variâ fortassis aleâ, sed tamen lucrati fuerint, uno jactu perdant. neu nimium vivaces, suæque felicitati superstites, accedant ad numerum eorum, quos cum Juventute Fortuna deseruit.

POST BONA & Mala Adolescentiæ hætenus qualitercunque enumerata & explicata, fuerit fortasse pretium laboris unum quiddam ambiguum
 G 2 adji-

adjicere; quodque pro temporis & locorum sorte, inter illa vel ista numerandum videtur. Videlicet, quod plerique juvenes sunt ἀρχαίοι; & cuivis alii constitutioni Civitatis Monarchiam facile præoptant. Hoc autem ambiguum jure diximus. Nam quum sit neque commodum neque fas, eam Regiminis formam averfari, cui nascendi conditione subjeñti sumus; malum est haud dubiè ab iis Rempublicam posthaberi Regno, qui in republicâ vivunt. Contrà, in parte felicitatis ponendum est, quoties affectus cum officio consentit. Ideóque bonum est, ut sub Regibus nati Regnum & Reges ament.

Quamvis igitur, generatim & absolutè loquendo, ista in *Μοναρχίᾳ* propensio inter res adiaphoras reponi posse videatur (constat enim ex antè dictis, Habitu ei contrarium non esse semper & ubique vitiosum;) inter Nos tamen in Virtutem præstantissimam transit. qui Terram incolimus hoc solum Regimen, idque felicissimè, expertam: & à tot seculis AUGUSTISSIMÆ FAMILIÆ hæreditas sumus. Videbitur autem, ut spero, nec incongruum nec coactum, quòd hoc quoque in laudem Adolescentiæ traho: & quos optimos esse Amicos fatentur omnes, optimos esse Subditos nunc ostendo. Jactent igitur senes, quantum ipsis placuerit, se artes Imperii calle-
re; dum interim nobis relinquunt Obsequii gloriam.

Sed objici tamen potest, tractationem quam hic instituo, Monarchiæ parùm honorificam videri. Scilicet ostendere conaturus sum, quantoperè & quibus de causis eam homines vani & imperiti mirentur. Cùm enim dico, Monarchiam juvenibus cordi esse, & vice versâ grandævus Rempublicam; idem est ac si dixerim,

dixerim, hanc quidem prudentibus, illam autem stultis placere. Ut ad hoc respondeam, fateor equidem libenter (sed nec quisquam sanus negaverit) senes juvenibus prudentiores esse. Sed non tamen inde sequitur, quicquid illi probant aut expetunt, esse continuo probandum & expetendum. sic enim ipsa vitia Senectutis venerari tenebimur. Prudentes isti senes Utile plerumque Honesto præferunt. sed num ideo præferri oportet? Iidem prudentissimi viri (vel eorum saltem permulti) Fidem, & Amicitiam, atque ipsam Religionem, inania putant nomina. In quo tamen eos esse imitandos quis dicat? Manifestum est enim hoc non à ratione & judicio, sed à scelere proficisci. Plura in hunc sensum addere non libet: ne in Ætatem quam vereri debemus, nimis insolenter bacchari videar. Sed ex iis quæ dicta sunt apparet, non esse tantam auctoritatem Senectutis, ut existimanda sit falli nescia; sed juvenes in rebus non paucis melius judicare. Non quod senes quid rectum sit ignorent, sed quia pravis affectibus interdum sunt obnoxii: per quos efficitur, ut ea ipsa quæ vident, non videre videantur. Hoc autem usu venit in præsentī negotio. Nam cum excellentissimam Regiminis formam averſantes, democráticas sordes malunt; dicendum est audacter, eos hoc non facere ex prudentiæ præceptis, aut rectæ rationis dictamine; sed propter malevolentiam & invidiam: propter avaritiam & pusillanimitatem: propter studium immoderatum propriæ utilitatis: propter conscientiam inhabilitatis & ineptitudinis suæ: propter inanem metum & suspiciones insanas: & denique (ut rem verbo absolvam) propter vitia quæ in istam ætatem,

ætatem, aliàs venerandam, cadunt. Quod ex sequentibus latius patebit, hic autem indicasse sufficiat.

Sed interea neminem existimare velim, hæc me de senibus universaliter efferre. Illud enim, ut adversus eam Ætatem contumeliosum, sic etiam esset in se falsissimum. Nam quis ignorat senes esse quamplurimos, qui Regii Regiminis excellentiam atque præstantiam, observant, agnoscunt, defendunt: confusionem verò democraticam meritò contemnunt & detestantur. Quo sensu igitur democratici sunt dicendi? eo nimirum quo avari, crudeles, timidi, aut siquæ sint aliæ labe quæ Senectutem comitantur. quod non de omnibus accipiendum est, ut quilibet novit, sed tantum *ὅτι τὸ πλῆθος*. reperiuntur enim haud pauci in istâ ætate, contrariarum virtutum fulgore conspicui. Eodem modo, senes quidem dicimus *πολυαρχίῳ* expetere, & Regna naturaliter averfari. Sed hoc tamen intelligi volumus, de eorum tantum fæce ac vulgo. de iis nempe qui ætatis vitiis succumbunt: quique perversos quosdam Affectus, qui senectutem corrumpere & depravare solent, ratione non domuerint. Nec objiciat aliquis, senes qui ita sentiunt, quamvis fortasse non optimos, certè prudentissimos agnosci. Nam ne hoc quidem concedimus. Est enim certo certius, eorum prudentissimos contrà sentire. Egregiè dictum est, Parum Philosophiæ homines inclinare ad Atheismum; at altiorem scientiam eos ad Religionem circumagere. Et pari prorsus ratione, homunciones semidocti & semiprudentes, cum sine multâ difficultate perspexerint Regnorum incommoda, protinùs imaginantur istorum malorum remedia in *πολυαρχίῳ* contineri: eamque consequenter Regno præ-

præferunt. Qui verò istâ eminentissimâ Virtute (Politicen dico) plenius sunt & perfectius instructi, qui in libris pariter ac rebus versati conjunxerunt Experientiam Doctrinæ; cùm omnia accuratè perpenderint, liquidò concludunt Monarchicum Statum longè optimum & foelicissimum esse. Non quòd incommotis omninò careat (sciunt enim inter res humanas nil tale reperiri :) sed quòd aliæ formæ, dum ista tollunt aut tollere videntur, plura interim, graviora, certiora, magisque diuturna inducant. Monarchiam igitur ex æquo probant generosissimi inter juvenes, sapientissimi inter senes : sed juvenes quidem impetu, & affectu; senes autem ratione, judicio, consilio, & certâ scientiâ. Sed Apologiarum satis superque : jam tandem in rem ipsam ruamus.

Diximus Adolescentes Regii Imperii amatores esse. Nobiscum sentit Vir non vulgaris judicii, in illâ parte *Bartasius* *Hebdomadum*, ubi Populum Israeliticum de formâ Regiminis deliberantem inducit. Nam vetulum quidem facit pro Republicâ perorare : at pro Statu Monarchico, juvenem florentem, genere clarum, formâ conspicuum, excelsos spiritus gerentem. Sed missis Auctoritatibus & Poeticis Personis, rem veris Exemplis confirmo. hæc autem non aliunde reperam quàm ex Historiâ Romanâ. Pulsis Tarquiniis, lætabantur Quirites nova suâ Libertate, vel ut veriùs dicam, libertatis imagine. (probè enim intelligimus, libertatem nisi in Anarchiâ nullam esse.) utcunque felices sibi videbantur, à dominantum injuriis liberati; atque etiam valdè sapientes, quòd ejusmodi injuriarum pericula in futurum effugerant. Inveniunt tamen qui longè aliter sentirent : quique obsequium

quium ac fidem tam cupidè non exuerent. qui dole-
rent tam nullum in finem tantum turbarum excita-
tum: qui Remedia putarent graviora, quàm Mala
fuerant: qui satius ducerent malos Principes ferre,
atque interim bonos sperare, quàm sub falsâ specie
libertatis durissimam servitutem subire. qui denique
novam Reipublicæ formam pertæsi & exosi, prio-
rem reducere conarentur. Consulatur *Livius* initio
libri secundi. is docebit, cujus fuerint ætatis, qui de
recipiendis in Urbem Regibus consilia struxerunt.
Profectò erant Adolefcentes: atque adeò inter cæte-
ros, alterius Nepotes, alterius Consulis Filii.

[Horum immani supplicio (quæ enim major im-
manitas, quàm Filios manu carnificis necari, jubente
pariter & spectante patre?) præclarum sui specimen
dedit sanguinaria ista Respublica. quæ cruore postea
per Orbem fuso, tantum Terrarum inundavit, tot
Fluvios decoloravit, tot Maria infecit. Sed & aliunde
novimus, nullam in terris Belluam sæviorem esse,
quàm illam multorum capitum. nec quæ suspiciones
irasque, aut promptius concipiat, aut prosequatur
crudeliùs. Quid autem ab illorum furiis non timeas,
qui omnia sibi licere arbitrantur libertatis causâ. Li-
bertatis dico? imò verò dominationis. in hanc enim
inhiant, dum illam crepant. Etenim pro certo habeo,
Neminem esse inter istos libertatis patronos, qui non
libentissimè regnaret si posset. Verùm cum illud af-
sequi desperent, quod sibi solis retinere nequeunt,
contenti sunt cum aliis partiri. Atque hoc est quod
libertatem vocant. cum nempe audacissimi quique &
improbissimi, supremam Potestatem prædæ & di-
visui habent. Populo interim, per certamina Po-
tentium,

tentium, per avaritiam Magistratuum, per ipsam multitudinem Dominorum, miseris modis vexato & oppresso. Sed longius me tulit justa detestatio; nunc ad institutum redeo: nempe ad enumerationem aliorum exemplorum.]

Decemviratus, si nomen spectes, Ὀλιγαρχία fuit; si rem ipsam, regnum merum. Solus enim *Appius* dominabatur, ceteri numerus fuerunt. Iste autem *Appius* quomodo stipatus incessit? Nimirum agmine Adolescentum: qui ut ait *Livius* suprâ laudatus, *suam licentiam* (advertite livorem democratici hominis & quem meritò Augustus Pompeianum vocitabat) *suam licentiam malebant, quàm omnium libertatem*. Nec Homines nec pecudes ignorare arbitror, *Catilinam* de Republicâ evertendâ, & invadendâ Tyrannide conjurasse. At verò præcipui ejus fautores atque participes, fuerunt barbatuli Juvenes, ut eos *Cicero* derisorie appellat, quod etiam *Sallustius* indicat non uno in loco. Idem *Cicero*, sub initium belli Civilis ad Atticum scribens, dum varia hominum genera recenset, qui *Julianas* partes contra Senatum & Rempublicam fovebant: *Omnem fere juventutem* fatetur illâe facere. Adeò vix ullam occasionem prætermisisse visa est Romana Pubes, vix ullum Ducem recusâsse, quo libertatis excuteret jugum. Idque, si verum admittimus, non sine ratione. Multa sunt enim quæ, ut Plurium senibus, ita regimen Unius juvenibus conciliant.

Primò Regnorum pompa & splendor præstringit faciles adolescentum oculos. Neque hoc contemnat aliquis tanquam rem nullius momenti. Nam ut primi in præliis (quod rectè notavit *Tacitus*) oculi

vincuntur; sic in rebus quæ admirationem & amorem pariunt, non minus manifestum est oculos primos capi. unde recto itinere isti Affectus ad animam tendunt. Senes interim his talibus parùm moventur. Nam eorum animi, ex longo rerum usu, quendam veluti callum duxere. Et illud, *Nil admirari*, haud exiguum sanè est prudentiæ senilis specimen. Magnificentiam autem non contemnunt tantùm, verum etiam oderunt. quia nempe exerceri non potest sine aliquâ profusione pecuniæ, cujus sunt ipsi nimium tenaces. Cæterùm quòd Regna splendore & externo apparatu Rebuspublicis præfulgere supponimus, supponimus rem verissimam. Istæ enim, ut plurimum, magis sunt ad frugalitatem, quàm ad magnificentiam compositæ. Quòd si interdum contrà fuerit, nil tamen habent tam magnificum tamque augustum, quod coronati capitis decus ullo pacto æquiparare possit. Erat ex Gente adulandi prudentissimâ, qui Senatuum Romanum totidem confessum Regum sibi videri dixit. Suspicionem enim, hoc cum non *Pyrrho* renuntiâsse, sed ipsis Romanis dixisse, (si omninò dixit;) blandiendi potius rationem, quàm veritatem secutum. Destruit nimirum Imperii speciem multitudo imperantium: debilitaturque, & consumitur, ac veluti evanescit Reipublicæ Majestas, dum in tot capita dispergitur. Exadversum Regia potestas majore gloriâ & luce circumdari videtur, contractis in unum radiis. Scio hæc omnia reipsâ nihil esse: nec quemquam ea mirari, aut ad talia caligare posse, sine aliquâ levitatis vanitatisque notâ. Sed enim cum istæ in juvenes potissimum cadant, videor mihi rectè collegisse,

regna

regna propterea juvenibus placere. Siquis autem hoc dictum putet in contumeliam præstantissimi Regiminis, nã ille vehementer errat. Nam potius in laudem ejus (certè in utilitatem) cedit, quod sicut plurima in se continet, propter quæ à prudentissimis præferri debeat, & reipsâ præferatur; sic aliquid habet insuper, quo capiat minus prudentes: hoc est, majorem partem generis humani. quorum rationem maximam in publicâ administratione habendam esse, nemo unquam sapiens negavit.

Altera res, quæ Regnum adolescentibus desiderabile, Rempublicam invisam reddit, videtur hæc esse: Quodd videlicet leges atrociùs plerumque & indeprecabiliùs sub Multis, quàm sub Uno sæviunt. Solet esse in Regno gratiæ locus, solet beneficio: strictoq; jure laborantibus Clementia Principis succurrit. At Respublica surdum quiddam est, cæcumque, & sine affectibus: nullius personam respiciens, nullius ætati parcens; & cujus, nisi causam probaveris, frustra misericordiam implores. Talia *Tarquiniorum* reductores querentes videmus, in loco *Livii* jam dicto. Ista autem inexorabilis legum severitas ad senes minùs pertinet. qui sedulam actionum suarum custodiam agunt: & quamvis fortasse non innocentius, saltem cautius vivunt. Capiunt hinc etiam insuper aliquam, malignam fortasse, sed aliquam capiunt voluptatem, dum alios ob delicta vident assiduè plecti, in quæ ipsi non cadunt.

His addi potest, quod Unius dominatio alacrior multò & erectior videtur esse, & lætorem quandam Genium habere, plusque itidem humanitatis & candoris. Unde non mirum est si juvenibus sit ac-

vincuntur; sic in rebus quæ admirationem & amorem pariunt, non minus manifestum est oculos primos capi. unde recto itinere isti Affectus ad animam tendunt. Senes interim his talibus parùm moventur. Nam eorum animi, ex longo rerum usu, quendam veluti callum duxere. Et illud, *Nil admirari*, haud exiguum sanè est prudentiæ senilis specimen. Magnificentiam autem non contemnunt tantùm, verum etiam oderunt. quia nempe exerceri non potest sine aliquâ profusione pecuniæ, cujus sunt ipsi nimium tenaces. Cæterùm quòd Regna splendore & externo apparatu Rebuspublicis præfulgere supponimus, supponimus rem verissimam. Istæ enim, ut plurimum, magis sunt ad frugalitatem, quàm ad magnificentiam compositæ. Quòd si interdum contrà fuerit, nil tamen habent tam magnificentum tamque augustum, quod coronati capitis decus ullo pacto æquiparare possit. Erat ex Gente adulandi prudentissimâ, qui Senatuum Romanum totidem confessum Regum sibi videri dixit. Suspicio enim, hoc cum non *Pyrro* renuntiâsse, sed ipsis Romanis dixisse, (si omninò dixit;) blandiendi potius rationem, quàm veritatem secutum. Destruit nimirum Imperii speciem multitudo imperantium: debilitaturque, & consumitur, ac veluti evanescit Reipublicæ Majestas, dum in tot capita dispergitur. Ex adversum Regia potestas majore gloriâ & luce circumdari videtur, contractis in unum radiis. Scio hæc omnia reipsâ nihil esse: nec quemquam ea mirari, aut ad talia caligare posse, sine aliquâ levitatis vanitatisque notâ. Sed enim cum istæ in juvenes potissimum cadant, videor mihi rectè collegisse, regna

Cyneas.

regna propterea juvenibus placere. Siquis autem hoc dictum putet in contumeliam præstantissimi Regiminis, nã ille vehementer errat. Nam potius in laudem ejus (certè in utilitatem) cedit, quod sicut plurima in se continet, propter quæ à prudentissimis præferri debeat, & reipsâ præferatur; sic aliquid habet insuper, quo capiat minus prudentes: hoc est, majorem partem generis humani. quorum rationem maximam in publicâ administratione habendam esse, nemo unquam sapiens negavit.

Altera res, quæ Regnum adolescentibus desiderabile, Rempublicam invisam reddit, videtur hæc esse: Quod videlicet leges atrociùs plerumque & indeprecabiliùs sub Multis, quàm sub Uno sæviunt. Solet esse in Regno gratiæ locus, solet beneficio: strictoq; jure laborantibus Clementia Principis succurrit. At Respublica surdum quiddam est, cæcumque, & sine affectibus: nullius personam respiciens, nullius ætati parcens; & cujus, nisi causam probaveris, frustra misericordiam implores. Talia *Tarquiniorum* reductores querentes videmus, in loco *Livii* jam dicto. Ista autem inexorabilis legum severitas ad senes minùs pertinet. qui sedulam actionum suarum custodiam agunt: & quamvis fortasse non innocentius, saltem cautiùs vivunt. Capiunt hinc etiam insuper aliquam, malignam fortasse, sed aliquam capiunt voluptatem, dum alios ob delicta vident assiduè plecti, in quæ ipsi non cadunt.

His addi potest, quod Unius dominatio alacrior multò & erectior videtur esse, & lætorem quendam Genium habere, plusque itidem humanitatis & candoris. Unde non mirum est si juvenibus sit ac-

ceptissima, quandoquidem cum generosâ ipsorum indole tam aptè consentit. At verò Demagogi ad gravitatem & tristitiam se componunt: omnia scrupulosè, & meticulosè, & sollicitè perpendunt: pleni sunt suspicionum, & secretis machinationibus grassantur: suamque Libertatem, quam vocant, Zelo-tyrâ quadam rabie custodiunt. Quin Formulas nescio quas & Consuetudines religiosè observant, (harum enim in Republicâ regnum quoddam est); quas facilè adolescentes stultissimas putant. Postremò de unoquoque negotio longissimas instituunt consultationes, quæ ut senibus fortasse gratæ sint, juvenes planè enecant.

Sed paulò altiùs penetremus. Regnum benè administratum multò præstantius est Republicâ benè item administratâ. Hoc ipse *Aristoteles* fatetur, adversus Monarchiam (sicut Græculi ferè omnes) satis aliàs iniquus. Sanè enim quid pulchrius excogitari potest, aut inter res humanas magis divinum, quàm Princeps Virtutibus præfulgens, potentiam salutariter exercens, curâ pro universis excubans? Qui hominum immensam multitudinem suo Unius nutu flectit ac regit; ut Gubernator Navem, ut Pater familiam, ut Anima corpoream molem, vel denique (ne in his minutis hæream) ut Deus mundum. Quem hostes metuunt, quem amant & venerantur sui. Qui præmiis Virtutes excitat, vitia pœnis coercet, inopes liberalitate sublevar. Qui factiones (fatale atque insanabile πολυμάχης malum) vel penitus tollit, vel saltem sic temperat & gubernat, ut ne cum publico damno periculo ve grassentur. Qui solo Exemplo plus proficit, quàm optimæ possunt

sunt leges. Ut jure *Plato*, perfecti Regiminis Ideam exhibens, hanc formam præ cunctis elegerit. Sed & cuilibet patent ingentia ejus beneficia atque comoda, si modò (ut suprà dictum est) benè administretur. Quocircà à juvenibus, qui homines esse bonos faciliè præsumunt, quique in omni negotio quod optimum est sperant & spectant, Regnum præfertur tanquam ex bonis maximum. At senes verò, qui homines præsumunt esse malos, rerumque incommoda solent nimis anxie reputare, Rempublicam anteponunt tanquam ex malis minimum. Siquidem constat, graviores longè calamitates Monarchiam corruptam, quàm corruptam Rempublicam comitari. Excelsiores animæ (inquit *Vir a-^{Cartesius.}* cutissimus) ut majorum virtutum ita & viti-
orum capaces sunt. Quod idem de speciebus Regiminis dici poterit. quarum excellentissima potest in tantum depravari, ut deterrima evadat. juxta tritum illud, Corruptio optimi pessima. Quæcunque enim in Rempublicam cadunt injustitiæ atque violentiæ item factionum & turbarum mala, si cum *Neronis* alicujus aut *Caligulae* dominatione comparentur, pro nihilo ducenda videbuntur. Et quamvis rarò accidant extremæ Tyrannidis exempla, ipsa tamen rei possibilitas senes terret. quorum sensum à *Cicerone* expressum habemus, in *Philippicâ* octavâ; *In servitute*, inquit, *etiamsi non sit molestus Dominus, tamen est miserrimum, posse si velit.* Et sanè, ut dicam quod sentio, à vetulorum suspicionibus & nimio metu, videntur Respublicæ penè omnes originem traxisse. Diversa est interim adolescentum ratio. qui solliciti esse non solent, quantam Rex habeat

habeat potestatem, quia bonam in eo voluntatem supponunt. Res igitur huc redit. Cum Monarchia sit optimus status Civitatis, Tyrannis autem, pessimus: senes, dum Tyrannidem timent, ipsam sæpe Monarchiam averfantur; at juvenes, in statum optimum intenti, periculum subire pessimi non recusant.

Restat ratio multò validissima, quæque ad Regna adolescentibus commendanda sufficere vel sola possit. Quid enim ultrà quærimus, si constiterit, Facilem ad summos honores aditum in statu Monarchico juvenibus patere, in statu Polyarchico non item? Et quidem certè, quod ad Respublicas attinet, nihil est manifestius, quàm earum administrationem penes solos fermè grandævos esse. In Atheniensem Civitate, juveni per *Solonis* Leges Magistratu interdictum est, quantumvis sapientiâ præstaret: vel ut Græcè eloquar, *Εἰ δ' αἰετα δόξῃν γυνώμεν ἐχθρ.* *Lycurgus* quoque in suâ Republicâ (proprie Rempublicam appello: nihil enim Regium habuit præter umbram & nomen) sed videtur *Lycurgus* nihil majore opere intendisse, quam ut omnem auctoritatem atque dignitatem grandævis daret. Et verò Sparta, si ulquam terrarum, immani quadam observantiâ senes à minoribus colebantur. Sed neque Romana Respublica à cæteris degeneravit. Principiò, Senatus (ut etiam nomen indicat) è senibus omninò constabat: *Nec nisi post annos patuit tunc Curia seros*, sicut ait Ingeniosus Poeta. Ad hoc Leges quædam Annales promulgatæ sunt; quibus sancitum fuit, Ne quis Magistratum (præsertim ex dignioribus) capefferet, nisi annis probè instructus. Hinc ætas Quæstoria, Ædilitia,

Ædilitia, Tribunitia, Prætoria, Consularis. Quinetiam cautum est, nequis triumpharet ante nescio quam legitimam ætatem. Dii vos vestri Deæque perdant, vetuli invidi, impuri, maligni, Acheruntici, depontani. Adeone nihil vos pudet? nec quamvis velletis, erubescere potestis? Ergo avaritiam, in re pecuniariâ vobis solennem, etiam in honoribus exercetis? Quasi verò aut Magistratus geri, aut Triumphus agi nequeat, sine canitie & rugarum squalore. quasi alia esset Magistratus & Imperii mensura, quam prudenter & fortiter facere posse; aut Triumphi, quam fortiter & feliciter fecisse. Sed ignoretis, Patres Conscripti, in vestra prudentissima Consulta liberius inveceto. Ut verum fatear, nihil fecistis, nisi quod communis utilitas persuasit, & necessitas coegit. Aliquando & ipsæ Virtutes in ordinem redigendæ, ne in publicam perniciem vertant. Satiùs erat præcocem Virtutem suo præmio quadantenus privare, quam ætatem nunquam satis coercitam, honoribus præmaturis ultrò extollere.

Hæc non à me temerè aut gratis dici, eventus comprobavit. Quamdiu enim, exclusis juvenibus, omnis potestas atque auctoritas apud senes permansit, Respublica tam diu integra stetit. Sed postquam ad *Syllam, & Pompeium, Julium* quoque ac deinde *Octavium Cæsares*, delati sunt honores atque imperia nondum adimpletâ legitimâ ætate; continuo non mos, non jus, non ratio, non pudor valuit: largitionibus & ambitu omnia corrupta sunt: nec ullus denique seditionum atque bellorum aut modus aut finis fuit. Adeo ut Populus, tot malis fessus, coactus sit tandem ad Unius dominationem confugere,

fugere, & pro pace libertatem pacisci. Hæc autem haud ita accipi velim, quasi Reipublicæ tam famosæ interitum ab hoc solo fonte dimanasse putem. non ignoro, ac istius productionem effectûs concursum esse factum plurium causarum. Sed festinatos adolescentum honores aliquid, imò plurimum, habuisse momenti, & veritate rei & aliorum insuper opinione fretus, videor mihi tutò pronunciare posse.

Quapropter Veneti, Romanam Rempublicam (puram illam & primævam) ut aliàs, ita in hac re imitantes, eundem tenorem in honoribus conferendis, sed constantiùs servant. Apud eos namque, non saltu, sed gradatim ascenditur; nec cuiquam majores dignitates adipisci licet, donec in minoribus juventutem consumserit. nullo interim loco pecuniæ, aut gratiæ, aut generis, sed neque meritis relicto. Usque adeò nihil esse arbitrantur, quod defectum annorum compensare valeat. Jam verò supremum Magistratum quod attinet, tantum abest ut juvenibus pateat, ut bellè sit observatum à Legato nostrate, Candidatum quendam (ipso ibidem commorante) cum senectâ esset nimis aliquantò viridi ac vegetâ, affectam & decrepitam sedulò finxisse: quo melius suffragantium benevolentiam aucupari posset. Videlicet tussi, & tardo incessu, atque omni simulatione senectutis, ambitur HÆC VIRGO.

Et sanè, ut verum loquamur, nequaquam per tot sæcula hoc pulchro esset gavisâ nomine, nisi ab adolescentum temerariâ libidine sibi diligenter cavisset. Hi sunt qui movere quieta (Crispi verba agnoscitis) magnam mercedem putant: qui Majorum instituta contemnunt: spretisquæ quæ vetera & secura, res
 novas

novas & tumultus & ancipitia malunt. Cæterùm ista novandi infania eò magis horrenda est in Statu libero, (imaginariam libertatem semper intelligi volo) quò magis in hoc statu periculosa est omnis mutatio. Nam regnum quidem, ut plus ex naturâ habet, ita eâ firmitate, quæ naturam sequitur, gaudet. Respublica autem magis artificiosa est, & delicatiore cohæret compagine: & velut Machina quædam operosa ex diversis partibus constat, quarum nullam unam subtraxeris aut concusseris, sine totius ruinâ structuræ. Ut verò levitas adolescentum damnosius ferè grassatur sub Multorum regimine, quàm sub Regio dominatu: idem de eorum ambitione, aliquando nimia & Civitati exitiosa, statuendum est. ut quæ potissimum inter æquales furit; multoque difficilius in Republicâ coerceri potest, quàm ab Unius præumbrante magnitudine.

Sed nihil opus est ut rationes afferamus (poterant autem adhuc plures afferri) cur juvenes à Magistratu arceantur. hoc enim in *πολυαρχία* fieret, etiamsi nulla ratio esset. Nam senes, qui illic plurimum possunt, ubi ad honorum fastigia pedetentim (ut sit plerumque) & lentè pervenerint, idem etiam propterea ab aliis exigunt: & nimis properas alterius dignitates suam quandam interpretantur contumeli-
am. ideòq; ægre patiuntur dilationes eas à quoquam transiliri, quas ipsi toleraverunt. At verò exadversum in Monarchico statu, istarum morarum religiosum ordinem faciliè prævertit favor Principis, aut festinatio virtutis. Principes enim, supra omnem invidiam atque æmulationem positi, beneficia sua nequaquam tam parcè, neque tam tardè, neque (ut sic
I dixerim)

dixerim) tam malignè distribuunt. Nec annos numerant, ſed merita ponderant: aut etiam, quòd frequentius accidit, ſequuntur impetum voluntatis ſuæ.

Duo ſunt hominum genera in Regno pollentium: videlicet vel per quos Princeps, tanquam curarum atque oneris participes, negotia publica procurat; vel quos, tanquam vitæ conſortes, præcipuâ gratiâ atque amicitia complectitur. Inter prioris ordinis viros, confiteor grandævos primum locum etiam ſub Regibus meritò tenere. Sunt enim reverà ad negotia expedienda magis plerumque idonei: propter experientiam & uſum rerum. Obſervandum eſt tamen, nequaquam tantò, ubi omnia Unus poteſt, ſenes juvenibus præſtare, quantò in dominatione Multorum præſtant. Idque ob hanc rationem. In Multorum Regimine Rempublicam intuentur tanquam ſuam: ideòque res ejus tanquam ſuas adminiſtrant. Quapropter in communia commoda totis viribus incumbunt; atque omnem induſtriam, diligentiamque, & cum ſtudio curam adhibent, ad Rempublicam amplificandam & ornandam. In Regno, ut parem habent ad benè agendum facultatem, ita voluntatem longè diſparem. neque enim ſibi operantur, ſed Domino. Quippe inter Senatum liberi populi & Senatum Regium tantum intereſt, quantum inter imperantem & ſervientem. Illic enim cæteris imperant, (vel ſi mavultis, cæteros opprimunt :) hic autem Uni ſerviunt. Quod etiam de reliquis Officiariis (date veniam verbo) & Magiſtratibus dicendum eſt. Senes itaque animadvertentes non ſuam rem agi (ſunt autem in rem ſuam plus nimio intenti;) negotia publica tanquam aliena, & proinde ſegniùs tractant.

stant. Juvenes verò, quos ista φιλαυτία remissiùs tangit, magis absolutam propterea præstare obedientiam possunt; & dum alterius utilitatibus inserviunt, suarum oblivisci. Quò fit ut Principes haud rarò inveniant, minùs sibi conducere peritam quantumvis, at parùm sinceram, prudentiam grandævorum; quàm simplicem & alacrem & fidelem adolescentum industriam.

Sed omiſſis hiſce negotioſis hominibus, ad eos veniamus, qui, ignoto Rebus publicis nomine, Gratioſi appellantur. Hic autem, ſi uſquam, juniores facile vincunt: & magis arctâ dulcique amicitia Domino- rum animis inhærent. Qui ſive ſint juvenes, paribus gaudent; ſive ætatis exactæ, ultimos ſolent affectus in adoleſcentes effundere. *Ut ameris, ama*; inquit Po-
Martialis.
 eta argutus: & alius, *Ut ameris, amabilis eſto*. Utramq; autem amoris conditionem adoleſcentes meliùs adimplent. Quantum ad primam, nulli veriore cultu perſonam Principis adorant. Senes quidem fortalle cum Crætero Regem amant, at juvenes cum Hephæſtione Alexandrum. Et quidem adoleſcentes amant toto animo; ſine ullâ exceptione aut reſervatione. grandævi autem nimis cautè, & nimis ſapienter affectus ſuos diſpenſant; & præceptum Biantis (ſive illud ſit Periandri, ſeu Cleobuli Lindii, ſeu denique Chilonis) Μὴδὲν ἄγαν, nullibi religioſiùs quàm in amore obſervant. Nequicquam igitur multum in hoc genere expectant, cùm ipſi parum præſtent. Quantum ad ſecundam conditionem, ſi nihil aliud, forma certè adoleſcentum, eos amabilioreſ & acceptioreſ efficit. Neque enim Tyrannum inveniri poſſe tam immanem arbitror tamque ſerum naturâ; quem non ali-

quantum moveret & inclinaret Purpureum lumen Juventutis, *blandæque potentia Formæ*. Certè plurimorum Regum animos sæpissimè hoc hamo capi, res est manifestior quàm ut probatione indigeat.

Nec tantum specie corporis minùs idonei sunt senes ad captandum favorem Aulicum, sed etiam quoad animi dotes. iis nempe moribus destituti, qui familiares Principibus commendant. Sunt enim plerumque tristes, & asperi, & morosi, & austeri; voluptatibus infensi; importuni quoque reprehensores; quique observantiam & obsequium exigere meliùs quàm præstare nòrunt. Et cùm sit res periculosissima sapientiozem Principe videri velle, hunc senes errorem ægrìus evitant: ut quibus à Naturâ datum est, istam & habere nec dissimulare virtutem. Porro Regibus grati sunt, qui præsentia mirantur: at illi vetera extollunt; & Decessoris consilia atque gesta tanquam exprobrantes referunt. Quin ipsa etiam Merita, quibus solis nituntur, & quorum faciliorem iis occasionem præbent diuturnitas vitæ & gubernatoris virtutes, eos sæpenumerò graviores quàm gratiores reddunt. Hic enim Regalis ingenii mos est, ut eos qui ingentia beneficia contulerunt ægris oculis aspiciant: multoque malint donare munera, quàm debita solvere. Et illi demùm gratiâ solent maximè duraturâ florere, quibus liberalitatem Principis experiri contigit, sine ullo præcedentium respectu Meritorum.

Concedimus tamen favorem Domini sui senem quandoque retinere. vel propter ipsius insignem prudentiam, & felicem Genium, & amabiles mores vitisq; ætatis intactos: vel propter Principis bonitatem

tem & in amore constantiam. At verò hæc omnia, & siqua sibi alia munimenta paraverit, nihil valent, si (quod est longævutatis in Aulâ penè certum exitium) Principi superstes fuerit. Eo enim è vivis sublato, ilicèt actum est de alterius dignitate. Siquidem sperare nec potest nec debet, se apud Successorem parem gratiam habiturum. Tum quia propemodùm necesse est, intervenire offensas inter Gratosum & Hæredem, (utpote regnanti Principi plerumque suspectum, eoque Familiaribus ejus infensum); tum etiam quia fieri vix potest, quin proprios Amicos Rex novus habeat, longo obsequio & familiaritate notos; quos suæ felicitatis aliquando participes fore, jam diu designaverit, aut etiam promiserit. Verisimile certè non est ut amicitia delectetur, cujus veluti florem jam alius præcerpsit. etiam consilia Decessorum novi plerumque Principes aspernantur; nedum ut eosdem amores habere sustineant. Utcunque magnificentius ducunt, suos Amicos evehere, quàm continuare alienos. Ideoque miraculi loco ponendus est Vir ille magnus (omnium reverà quos Britannia tulit Aulicorum Coryphæus) quem favore tam ingenti tamque invidioso sub duobus Regibus florentem, Patres nostri viderunt. Alium haud facile nominabis, cui in tantâ Gratiâ Dominum mutare datum est, sine gravi ruinâ, vel saltem diminutione notabili. His atque aliis de causis grandævi Aulas Principum minùs sibi propitias invenire solent. Ut videatur verissimum esse, quod scriptum est ab homine Ordinis non nimium veracis; *Potentiam in Aulâ rarò consensescere.*

Strada.

HÆC de Adolescentiâ (doctissimi Auditores) atque obiter etiam de Senectute, hoc tempore habui dicenda. pro modo nempe & mensurâ ingenii mei, cujus tenuitatem & sentio & agnosco. Cum autem hætenus ad paucissima capita (id quod prædixeram futurum) orationem revocaverim; non committam ut ea quæ prætermisi, intacta penitus videar reliquisse. Quapropter facturus sum operæ pretium, si varia juvenum senumque discrimina celerī stylo percurrans, quædam etiam jam dicta recolligens, utriusque Ætatis comparationem non longam exhibeam. Quod dum facio, diligenter attendite.

VELLEM INGENIO juvenum dicere, & iudicio senum: vellem juvenum candore vivere, & senum consilio. Rectè Cicero, *Apex senectutis est auctoritas*: cui tamen juvenum favorem & gratiam non verebor opponere. Quæcunque morum discrimina populos Boreales ab Australibus distinguunt, eadem ferè possunt adultis & grandævīs applicari. Utrique, si sapiunt, egestatem evitent, sed non eodem modo; industria decet florescentes annos, parsimonia senectutem. Nescio uter sit magis ridiculus, senexne lasciviâ prætextatâ exultans, an juvenis senili gravitate nutans. Alter scit melius nova acquirere, alter tueri parata: sed in altero confidentia temeritatem, in altero providentia timorem parit. Inveniuntur tamen inter senes, qui naturalem timiditatem egregiâ virtute superant. iis verò, utcunque intrepidis, non placet gratuita fortitudo: nec pugnam capeſſunt, nisi quando & quantum expedit. at juvenes ipsis periculis lætantur. Juvenes in *Patheſi*, senes in *Etheſi* excellunt. quod provenit ab illorum quidem ingenio vigenti ac valido,

valido, ab horum autem experienciâ & prudentiâ : sine quibus, exprimere mores hominum ne quicquam coneris. *Terentius* tamen, cui palmam omnes in oratione moratâ concedunt, juvenis scripsit.

Multi sunt qui senes videntur & vocantur, quos tamen ne ad juventutem quidem pervenisse, jure dixeris : si modò verum sit illud *Ciceronis*, *Nescire quid antequam natus sis acciderit, id est semper esse puerum.* Tu Sol qui omnia, nil magis miserum vides, quàm juvenem sine spe, sine re senem. *Neque enim* (quod ipse apud *Tullium Cato* fatetur) *in summâ inopiâ levis esse senectus potest, ne sapienti quidem.* Qui valetudinem hæredi, pecuniam leni, uxorem juveni committunt, ex æquo insaniunt. Juvenem demeruisse mallet, senem magis offendisse nollem. Odia senum, & juvenum contumelias, hostibus nostris contingat experiri. iisdem eveniat stolidi juvenis, & delirans senectus. at quicquid in hac ætate fructuosum, quicquid in illâ floridum, amicis deprecor & vicinis meis.

Nihil est molestius aut odiosius, quàm senex in cœtu juvenum. Qui anno vicesimo non est speciosus, nunquam erit ; qui sexagesimo sapiens non est, nunquam fuit. Nam prudentiâ senes faciliè præcellunt : & tamen prudentiores videntur quàm sunt, juvenes sunt quàm videntur. Oratio juvenem, Historia senem poscit. Ut senes fortasse commodiùs disponant, juvenes certè præclariùs inveniunt. Videtur neutiquam errasse qui dixit, Desiderium juventutis in sene quandam esse pueritiam senectutis. Juvenem turbida quædam & veluti confusa (si *Plinio* credendum) non indecent : senibus diversa conveniunt.

niunt. Adversos rerum exitus senes metuunt, juvenes sperant secundos. Adolescentia pluribus morbis videtur obnoxia : Senex quid lætaris ? nam inter morbos, & quidem insanabiles, senectus ipsa numeratur. Senes sunt magis loquaces, & juvenes sunt magis dicaces. Tuta consilia senes plerumque præferunt : juvenes speciosa malunt. Si rectè ætatem floridam feramque æstimes, in hoc demùm differunt ; juvenis vult diu vivere, senex diu vixit.

In omni certamine, præcipua juvenibus cura est ut vincant : senibus, ne vincantur. In senibus utile, in juvenibus jucundum, ut per omnes vitæ actiones regnat, sic præsertim amicitiae vincula stringit aut laxat. Hoc etiam in amicorum cultu discrimen habent, quòd juvenes amant, priusquam judicent ; senes non amant, cùm judicaverint. Temperantiæ leges illi sæpiùs, sed isti fœdiùs violant : vel si Declamatorem audimus, Juvenis luxuriosus peccat, senex luxuriosus insanit. Nil majus sæculo nostro imputaverint Fata, quàm ut tantis nos fruamur bonis, quantis abundasse Majorum tempora senes hodieque prædicant & mirantur : rursus plures victorias, aut ampliores divitias, aut beatiora conjugia, quàm quæ juvenes per otium præsumunt & ordinant, sanè impudenter peterem.

Si molestias vitæ recognoscas, juvenis diu vixit : si velocitatem consideres, senex parùm. Juvenes probabili ratione : senes per exempla suadent. Juvenes quidem figuris, senes autem proverbiiis, libentius utuntur. Juvenes æmulatio accendit, senex invidiæ pronior. Hei quòd non possumus, ubi senium invasit, quàm ad pueritiam, tam ad juventutem redire !

redire! In judiciis, ab æquitatis normâ utrique deflectunt; juvenes amicorum plerumque gratiâ, senes ob aliquod emolumentum suum. Τὸ μνημονεύον, sive facultatem retentivam, adolescentiæ propriam esse dixi; nec est cur sententiam mutem: sed interim τὸ ἀναμνησκόν, sive facultatem revocativam, non ausim senibus negare. est enim magna pars prudentiæ. Quodnam ex Metallis humano dominetur generi rogas? respondent senes, aurum est; juvenes, ferrum est. Senes in dicendo idiotismos affectant, vocesque è medio petitas; unde necesse est ut in sordes sæpiùs incidunt. Harum vel umbram adolescentes refugiunt. quin ex adverso sensus hyperbolicos amant, & verba illustria, & splendida sententias; & quod sequitur, interdum calamistratas & nimis cultas. Senes pecunias suas diligentius, juvenes alienas fidelius administrant. Juvenem itaque Thesaurarium volo; quin & Juvenem Advocatum, & (si senes audiat) juvenem Regem: senem Medicum, & senem Judicem, & Senatum senum. Concedendum est tamen, Senatum non esse oportere sine aliquâ juvenum misturâ.

Memoriâ valent lanugine primâ vernantes, memoriâ vivunt extrema tangentes. Illi novatores, hi veteratores audiunt. Illi de incertis audacter pronunciant, hi etiam de certis dubitant. Illi pleraque aspernantur quæ in pueritiâ placuerant: hi, quod in juventute perperam didicerunt, in canis mordicis obtinent. Petrarcha dixit rem veram & bellam: *Juvenis, inquit, ante oculos ætatem habens, longissimam opinatur; hanc ipsam senior à tergo respiciens, videt esse brevissimam.* Vis tu senex in juventute fieri? &

prudentiam conciliare levibus genis? & in viridi corpore maturitatem mentis consequi? Hoc, si aliàs, legendo perficies: & evolvendo monumenta rerum gestarum. sic enim experienciâ supplebis alienâ, quod ex tuâ deest. Illi verò, utcunque annosi fuerint, nondum videntur pueritiam egressi, qui nihil dixerunt aut fecerunt quo se tam diu vixisse testentur; nec afferre quicquam ad senectutis fidem, præter canitiem & rugas possunt.

Ætas senectâ nimum est ad querelas proclivis: juvenus interim in risum effunditur. Ut juvenes de futuris libenter cogitant, sic senes præterita revolvunt. Seni in dicendo frequenter imponunt pro subtilibus jejuna, tristia pro severis; juveni pro excelsis abrupta, pro lætis luxuriosa, pro audacibus improba, pro plenis tumida. Nescio quo pacto longioris spei consilia senibus magis arrident: qui tamen propter brevitatem, quæ superest, vitæ, eorum eventum expectare nequeunt, aut fructum percipere. Nec minore ludibrio circa divitias versamur. quas juvenes dissipant, tanquam illicò morituri; tanquam nunc demùm vivere inciperent, senes accumulunt: & quod eleganter dictum est, eò sunt magis de viatico solliciti, quò minus restat viæ. Qui juventutem diu retinere velit, senex maturè fiat. Juveni parandum est, seni utendum. In Genere judiciali & demonstrativo junioribus eminere, vix in deliberativo concessum est. hoc enim prudentiam requirit: quæ senum propria est. illa autem priora vim & cultum.

Adolescentes tunc omnia incipiunt scire cum gesta sunt: at res cognoscere antequam gerantur, & ex com-

comparatione præteritorum futura prædicere, peculiare semper senibus & proprium fuit. Nemo est tam juvenis, qui non possit hodiè mori; nemo tam senex, qui se non putet posse annum vivere. *Habet senectus, honorata præsertim, tantam auctoritatem, ut ea pluris sit, quàm omnes adolescentiæ voluptates: dictum est gravissimum Ciceroniani Catonis.* Ejusdem est & illud (quod qui non adverterint, delicta juvenilium annorum senes læunt;) *libidiosa & intemperans adolescentia effæctum corpus tradit senectuti.* Equidem nullam esse poenam dignam censeo, quæ capitali conferatur. sed supplicia morti proxima si quis voluerit accuratè dispensare (discite Tyranni;) is, me auctore, juvenes in carcerem condat, senes in exilium agat. Grandævi senes in eo quod noverunt morantur: juvenes accipere avent quæ nondum sciunt. Habet hoc boni juvenilis dictio, quòd tamen si pluribus fortasse gravioribusque laboret vitiis, quàm quæ diversam ætatem comitantur; minore tamen negotio ad frugem perducitur, & commodiùs admittit medentis manum. quantò facilius est luxuriantia refecare, quàm quæ deficiunt implere, quæ jacent erigere.

Juvenes plura moliuntur, eoque & fortunatiores habentur: neque enim potest fieri, ut multa tentantibus Fortuna non aliquando adsit. sed propter hoc ipsum sæpiùs eosdem Fortuna destituit; neque enim fieri potest, ut multa tentantibus ubique respondeat. Pueritiam juvenus, juventam senectus, senium mors consequitur. Quasdam virtutes frustra persequaris, nisi postquam despumaverit turbidum adolescentiæ: nec faciliè quædam vitia vitabis, ubi ad

facies senectæ deveneris. Si vis senem decipere, fac ut timeat; si vis juvenem, fac ut cupiat. Docilem juventam ac probam amo, senectam placidam & prudentem colo. In victoriâ, aut siquid prosperi evenierit, juvenes efferuntur libero & effuso gaudio; senes se comprimunt arroganti *αἰσχρονομία*. Juvenes iracundi; senes non minùs: sed ejusdem Affectûs causa non est eadem. illos enim fiducia virium feroces, hos ipsa infirmitas difficiles reddit. Accedit, quòd senes contemni se purant, juvenes contemnunt alios. quorum utrumque subdit iracundiæ faces. Nam & acriùs stimulat quicquid videtur à contemptu proficisci; nec unquam hoc *μάδος* violentiùs furit, quàm cùm aliquis iis quos contempsit irascitur.

Caveant adolescentes intemperantiam; senes languorem & desidiam. Nec tamen his neganda est laborum remissio. nil enim iis optabilius accidere aut præstantius potest, quàm *Otium cum dignitate*. Juvenes in Aulâ florent, senes in Curiâ dominantur. Moriuntur senes, moriuntur juvenes: cum hoc tamen discrimine; quòd *vitam adolescentibus vis aufert, senibus maturitas*. Proprium est juvenum, magna appetere, nec minùs senum necessaria curare. Queri libet, quòd in juventute, dum sumus ad divitias frueudas idonei, earum plerumque inopiâ conflictamur: quæ sæpe in canis intempestivè affluunt, cum iis jam uti non possumus. In hoc etiam Natura nobis illudere videtur, quòd in eâ demum ætate prudentiam ad consultandum habemus, cùm vires ad agendum deficiunt.

Juvenes adversarum rerum cogitationem procul à se remonent, eoque ab iis atrociùsprehenduntur: omnia

omnia enim mala, quantò repentina, tantò graviora ingruunt. at senes anxiâ & mœstâ providentiâ miseriae suas anticipant; bis interim infelices, dum ferunt & dum metuunt. Ex alterâ parte, quis negabit juvenes in hac re sapienter facere? Nempe instantibus contenti curis (quæ nobis exercendis, etiam fatigandis, satis superque sufficere videntur) præmaturam futurorum molestiam vitant, nec volunt citiùs quàm necesse est miseri esse. Sed neque sua senibus sollicitudo sine præmio est & fructu. ejus enim beneficio ad omnes fortunæ ictus præparatos animos habent: & calamitates, cùm tandem venerint, idcirco faciliùs tolerant, quia earum amaritudinem jam devoraverunt.

Longævi annis suis solent aliquid addere; juvenes suis detrahunt. vel quod tantundem est, vult senex semper senior vero, juvenis junior videri. Ante senectutem cura ut benè vivas; in senectute ut benè moriaris. Adolescentes nihil esse facilius putant, quàm sapere. quod tamen ut aliis arduum, ita est ipsis penè desperandum. Optimè enim Tullius ex Platone; *Beatum, cui etiam in senectute contigerit, ut sapientiam verasque opiniones assequi possit.* In laudatione senis, qui vir fuerit, & quid fecerit, dicendum est: at verò in adolescente, etiam spem & expectationem celebrare possumus. Multas habet *Plutarchus* satis frigidas sententias: illa autem acerrima est & plenissima dignitatis, quam ab *Augusto* dictam refert: qui Militibus tumultuantibus, *Audite me*, inquit, *juvenes* senem, quem senes juvenem audiverunt. Idem *Plutarchus* videtur *Timoleonem* exquisitissimè laudasse, dum prudentiam in eo etiam à primâ ætate fuisse dixit,

Ἀκούετε νεῖοι
γέροντος, ὃν νεῖοι
γέροντος ἠκούον.

dixit, etiam in ultimâ fortitudinem. Nec minus celebre est, quod de *Trajano* Xiphilinus: Erat, inquit, ita temperatus atque compositus, *ὡς μὴδ' ὑπὸ νεότητος δρασύνεσθαι, μὴδ' ὑπὸ γήρῃ ἀμείλικός εἶναι.*

Ad Mathematicas disciplinas juvenem esse vel maximè idoneum, quòd quisquam dubitet non est: iis enim percipiendis nihil aliud requiritur præter acritatem & vigorem ingenii. in cæterâ Philosophiâ, quia multum ex habitu aut experienciâ dependet, senectutis prærogativam agnosco. Quisquis adolescentiæ bonis insolenter exultat, hanc tristem sententiam meminerit, *Juvenem senio eripere sola mors potest.* Variæ sunt juvenum voluptates; una senectutis. quænam ista sit, nil opus est dicere. Nec enim quemquam nescire arbitror, solam esse accumulationem pecuniæ, quæ senum animos oblectat. In juvene senile aliquid; in sene sit aliquid adolescentis. Adversus pericula quantò paratior senex, tantò juvenis promptior. Erramus juvenes, emendemur senes. *Ita incolumi Casare moriar;* ait juvenis quispiam in Epistolâ ad Ciceronem: (Cælius puto, aut Balbus, aut Antonius.) At Cicero ipse senex in divinâ Antonianâ (secundam intelligo); *Ita ego, cum moriar, Populum Romanum liberum relinquam.*

Senibus dicendi genus (quoties ad orationis discrimina recurro?) dicendi genus senibus convenit, mite, & grave, & remissum, & æquabile; & sobrium, & purum, & pressum; & sedatum, & limatum. juvenibus arrident erecta, & fortia, & generosa; florulenta quoq; & sublimia; etiam crebra, & corusca, & convexa; quin figurata, & phalerata, & picturata, & exaggerata, & concitata, & ardua,

&

& periclitantia : quæque si benè cesserint, longè optima ; sin secus, pessima habebuntur.

Primam ætatem haud incongruè auream vocaveris ; tam multis beata bonis ultimæ præfulget : ultima certe argentea est, sive capillos, sive loculos spectes. Juventus voluptatibus plenius fruitur ; eadem senectus minùs desiderat : quod sanè est multo meliùs. Senes in defectu : in excessu juvenes peccant. Disce adolescens, & conde : doce, ac prome, senex. Juvenes grandævos stultos esse putant ; juvenes stultos esse grandævi sciunt. Grandævi mortem, quamvis propinqui aut chari, modico tamen luctu prosequimur : nam cursum impleffe, & fabulam peregisse, spatiumque à naturâ datum emensus videtur. at juvenum acerba funera uberioribus lachrymis deflemus, quia tantò diutiùs superesse poterant. Scilicet (ut præclare Verulamius) *nihil inter Fata mortalium tam flebile est, tamque potens ad misericordiam commovendam, quàm virtutis flos immaturo exitu præcisus.* Adolescentes Reges adulatoribus obnoxii : Rex tamen senex adversus muliebres blanditias infirmior habetur. documento est sapientissimus Regum. nam alios taceo. Adest juvenibus verecundia, adest misericordia : in senibus & illa obduruit, & ista verò obcalluit. Cicero jam sæpiùs citatus, de duobus amicis, juvene & sene, verba faciens, differentem quo eos prosequebatur affectum quàm beatè expressit ? Verba Ciceronis hæc sunt : *Quorum alter apud me parentis Gravitatem, alter filii Suavitatem obtinebat.*

Nihil est frequentius quàm juvenem supra vires audere & conari : at verò senex vix in ea quibus fidit ingre-

ingreditur. Senes secunda moderatius ferunt; juvenes adversa fortius. Miramini, adolescentes, morum senilium à vestris discrepantiam? eosdem affectus isti habuerunt, quos nunc vos habetis; quos nunc isti habent, vos habebiris. Non sum ex opatoribus impudentissimis; nec qui *Fortunam* immodicis votis laceßam. hoc tantum ab eâ tentie & pusillum peto; ut quicquid juvenes profundunt, & senes recondunt, in meas arcas confluat. Nullum adolescentiæ gravius impendet periculum, quam ab amicis & sodalibus: qui lubricam istam & ceream ætatem nimio sæpius in vitia propellunt. horum contrà amissio, certissima est senectutis calamitas: quia seni necesse est, in tot annorum decursu, multa amicorum funera videre. hoc autem illi tantò tristius accidit, quantò dum veteres amittit, non faciliè parat novos. Juvenes nimia festinatione, senes inutili morâ, occasiones corrumpunt. Hi monere amant, & illi oderunt monitores. Hi adolescentiam damnant, quam tamen præteritam dolent; illi senectutem irrident, quam tamen sperant venturam. Sed indignum judico qui bona juventæ senserit, quisquis innoxias ejusdem vanitates nimis morosè exagitat: nec minùs indignum qui olim inter senes numeretur, quisquis illorum venerandam canitiem improbâ procacitate contemnit.

E I N I S.